

Kulturně společenský časopis
2001 • 8 na internetu

DOBŘÁ ADRESA

Z obsahu Třikrát o Literárních novinách

Amélie z Montmartru
– film, který vyhrál ve Varech

Číhošťský zázrak
v rubrice Historie

Obsah:

NOVÁ NAVIGACE: KLEPNĚTE!

První stránka (titulní):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenesou přímo na příslušné stránky. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevrou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisěk a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):

BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenesou přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisěk k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám naepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah). Klepnutí na nadpis článku nebo na nadpis části článku (básně, povídky...) Vám zvětší první sloupec s textem článku přes celou šířku okna. Klepnutí na poslední řádek sloupce Vás přenesou na začátek dalšího. Klepnutím na poslední řádky článku (většinou je to podpis) Vám zmenší celou dvoustranu na velikost okna. Klepnutím na komentované obrázky se Vám zvětší příslušný komentář a klepnutí na něj Vám zase zmenší celou dvoustranu na velikost okna.

KLEPNĚTE SEM!

**DOBRÁ
ADRESA**

O čem se (ne)mluví

Kam se hrobí Literární noviny? (4)

Jakub Šofar: **Tajný seznam VI. (8)**

Karel Lišaj: **Naštvaný eseje popáté... O vizualizaci (10)**

Film

Irena Prázová: **Amélie z Motmartru (12)**

Rozhovor

Na počítači si neumím pustit ani karty,
rozhovor s Tomášem Matonohou (14)

Hudba

Petr Novotný: **Panchovaný Buty (20)**

Jakub Šofar: **Celkem Dost (cédéček) (22)**

Výtvarné umění

Filip Láb: **Important things (24)**

Štefan Švec: **Podoby nudy (28)**

Petr Jiška: **Otakar Slavík – Obrazy (30)**

Akce

H. Petružela, T. Drkula: **Hudba v pohybu – kam? (32)**

Daniel Toseví: **Comeback (34)**

Literatura

Vladimír Novotný: **Fenomén Vivík a zábavný harlekýnek (35)**

Představujeme Vám

3 Patrickové Ungermannové (38)

Historie

Martin Groman: **Čihošský zázrak očima dvou historiků (46)**

Podobrazník

Honza Hanzl: **O velikosti (50)**

Na titulní stránce: citace z fotografie Filipa Lába (viz str. 24)

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 8, ročník 2. E-mail: dobraadresa@first-net.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Štefan Švec. Redakce: Miroslav Cingl, Martin Groman, Jan Los, Vladimír Novotný, Jan Petružela, Kateřina Rudčenkova, Viki Shock, Jakub Šofar. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Li-bor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vychází s laskavou podporou MK ČR. Redakci nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafin a FirstNet a. s.

Naši milí,

jsou prázdniny, a aby Dobrá adresa vpadla jako všeničící vír do obecné letní pohody, rozhodli jsme se udělat odrovnávací číslo. Oldřich Šiška odrovnal nevinné Literární noviny, Vladimír Novotný rozcupoval bezbranného Michala Viewegha, řečeného Vivík, a Patrick Ungermann se coby správný národovec zuby a drápy vrhl na neslovany a přistěhovalce. Ostatní články čísla jsou pak na uklidněnou, aby jste se v noci nebudili hrůzou, že čtete Dobrou adresu. Za měsíc, na začátku září, se s vámi těší na shledanou

Štefan Švec

Kam se hrobí Literární noviny?

**(stětí, stať
a statička)**

**Nikoho nezabije trocha
statistiky poetické...**

Jako účinný chodníkový hit loňských Vánoc mohla člověku připadat nevinná, zpravidla s potěšeným výrazem pronášená věta, kterou šlo zaslechnout doslova na setkání s kdekterým známým nebo přítelem: „Také už jsi odhlásil Literárky?“

A nebylo vůbec divu: o tomto kdysi tak slovnutném a věhlasném literárním týdeníku se už dlouho v Praze, ba podle svědeckých slov i mimo Prahu (tam možná dokonce o to víc) mluvilo div že ne s temnou záští. Už se to nedá číst, vážně ne, to přeci nejsou Literárky, zněl vůkol obecně hlas lidu, přinejmenším onoho lidu vzdělaneckého, který se z čiré naivity a romantických archetypů myslí doposud ještě zajímá o dění kolem literatury a literárního života. Snad k této atmosféře do určité míry přispěly i tehdejší pramálo lichotivé články (například z pera Ivana Breziny v Reflexu), týkající se příkladně čecháčkovského pozadí předloňského údajného „puče“. Právě díky onomu puči se svého času šéfredaktorem (či šéfredaktorkou) týdeníku nako-

nec nestala nadaná divadelní kritička Lenka Jungmannová, nýbrž militantní publicista Jakub Patočka.

S ekologickými názory a postoji tohoto vznětlivého diskutéra sice můžeme souhlasit stejně jako nesouhlasit, ale s děním v literatuře a kultuře mají beztak pramálo společného (proto je koneckonců přirozenější, když se s nimi setkáváme například na stránkách denního tisku). Ani Patočkovi největší příznivci by o něm nemohli bez notného uzardění prohlašovat, že by byl nebo mohl být nějakým „srdcařem“ přes literaturu. Tohle všechno je pochopitelně už dávno minulostí, nynější přítomností je ale skutečnost, že Literární noviny ne-li čile, tak aspoň pravidelně vycházejí dál, a že se redakce dozajista vůbec netrápí tím, že loni v předvečer svátků vánočních bylo v metropoli Čech roztomilou módou je nahlas odepisovat a málem hromadně odhlašovat (a tím pádem je přestat číst, jaképak kompromisy!).

Že na celém tom odhlašovacím šprochu je víc než pravdy trochu, koneckonců svědčí také vlastní „přiznání“, které redakce Literárních novin učinila nikoli zvlášť dobrovolně, nýbrž volky nevolky, když se vehementně dožadovala vydatné finanční po-

Anebo lépe: kdyby byly pořád ještě literární. Zdá se ale, že týdeník má s českou původní slovesnou tvorbou čím dál méně společného.

moci ze strany úřadů státních a nejvyšších, aby zadlužený a ztrátový týdeník mohl vycházet, i když mu z nejhoršího pomohl mnohamilionovým finančním obnosem úspěšný hudebník Michael Kocáb. Z tohoto „doznání“ mj. vyplynulo, že počet odběratelů nebo předplatitelů ve srovnání s loňským rokem poklesl nejméně o polovinu, ne-li dokonce o víc, a že remitenda je i nadále alarmující. Že tudíž veřejnost v podstatě ztratila o Literární noviny zájem, takže jim zbyly místo živých čtenářů převážně instituce, školy, knihovny atakdál. Ani v nich ovšem nové výtisky „Literárek“ dozajista nepatří ani k nejžádanějším a už vůbec k nejočtenějším. Paradoxní je, že týdeník se přitom chlubí tím, že se obrací k veřejnosti, aktivizuje ji, a i jinak se veřejností přímo zaklíná.

Strohé cifry vypovídají o pravém opaku. Kulturní čtenáři snad s Literárkami dosud udržují určitý kontakt, jakýpak ale „zájem veřejnosti“! Takřečenou veřejnost by možná spíš zajímalo tzv. špinavé prádlo týdeníku: jak je třeba možné, že si i nadále troufne dovolit vyplácet honoráře, kdepak redakce bere prostředky na značně neskromné výdaje, o kterých se jiným literárním periodikům opravdu ani nezdá – jenže ani to není pro veřejnost absolutně přitažlivé. Literární noviny totiž žijí z minulosti, vesměs ještě z rozletu prvních let devadesátých, kdy v redakci působili pod erudovanou taktovkou Vladimíra Karfíka například takoví literární kritiko-

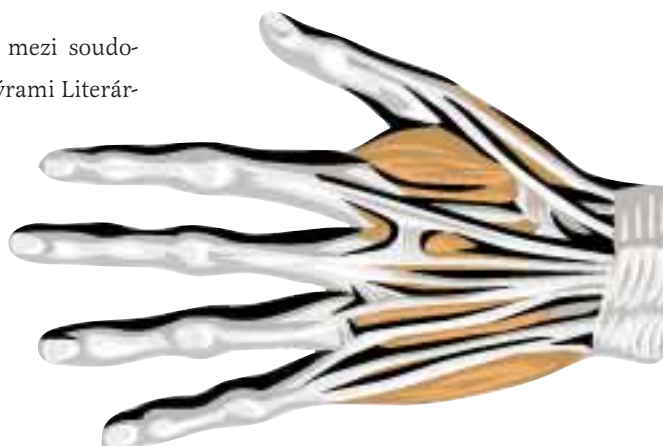
vé jako Sergej Machonin nebo Jan Lopatka. A dnes? Stále častěji se přispěvatelé rekrutují rovnou z úzkého rodinného kruhu (nepublikují přece v LN zadarmo!), anebo z příčinnivě lobbujících mimoliterárních přítelíčků.

Dávno již však čas v těchto sférách a vůbec v knižní kultuře zprudka oponou trhl. Koneckonců tohle všechno jsou všehovšudy zákulisní záležitosti, na kterých věrným čtenářům či zbývajícím abonentům nemusí přece ani zbla záležet, jen kdyby „Literárky“ byly pořád dobré. Anebo lépe: kdyby byly pořád ještě literární. Zdá se ale, že týdeník má s českou původní slovesnou tvorbou čím dál méně společného: stačí kupříkladu srovnat některý z minulých ročníků Literárních novin s tím loňským, anebo třeba jen s prvním pololetím letošního roku, čili s údobím, o kterém se před nedávnem redakce LN perem šéfredaktorským hlomozně zapřísahala, že zase bude co nejvíce „literární“. Pochopitelně k ničemu takovému nedošlo a nic takového ostatně v LN neměli ani v úmyslu: česká literatura se ocitá v očích redaktorů „Literárek“ i nadále, snad dokonce čím dál zřetelněji na okraji zájmu.

Jenomže hrozí propast mezi soubou slovesnou tvorbou a manýrami Literár-

ních novin se rok od roku vskutku nápadně prohlubuje, navíc s mnoha tragikomickými důsledky. Když například docela nedávno Emil Hakl vydal svou pozoruhodnou prozaickou knížku Konec světa, v „Literárkách“ se překvapivě brzy objevila velice začátečnická a nicnechápající recenze, podle jejíž pramálo citlivě formulující autorky máme co činit s totální pornografií. Tumáš čerte kropáči! Styď se, nakladatelství Argo, žeš něco podobného přivedlo na svět! Chudák Hakl se marně bránil přípisem, že svou knihu na základě tohoto kritického verdiktu četl znovu a znovu, jen aby přišel tomuto nesmyslnému, velice však efektnímu obvinění na kloub, jenže nic nevymudroval. Copak ovšem redakci Literárek nějak záleží na současné literatuře? Znectít ji nějakým bouchnutím do stolu, to ano, argumenty ber kde ber či spíše ani neber, proč ne, zajímat se však o ni a sledovat – fuj a vari.

Jenže co se vlastně mezi nimi nosí? Rozhodně to není, máme-li usuzovat podle týdenní normy ctihodné redakce Literárních novin, cosi, čemu říkáme s patřičnou úctou (anebo i kritickým odsudkem) současná česká poezie. Posuďme to sami i s troškou elementární aritmetiky statistické! Nahlédneme-li do obsahu loňského ročníku Literár-

Kam se hrobí Literární noviny? (stětí, stať a staticka)

ních novin, můžeme spočítat, kolik nových nebo loni poprvé vydaných básnických knih bylo v kompletu plných dvaapadesáti (či dokonce třiapadesáti až čtyřiapadesáti: na rozhraní loňského a letošního roku totiž vyšlo dvojčíslo 53-1) čísel recenzováno. Jenže výsledek je do té míry bedňný, že ani případná početní chyba nebo vypadlý řádek na tom nic nespraví: ne víc než devět. A to ještě některé výrazné tituly tu byly recenzovány s neuvěřitelným zpožděním, které by se případně jinému periodiku na stránkách Literárek s gustem předhazovalo. Z tvorby starších či známějších poetů se v LtN dočkaly laskavé pozornosti nanejvýš sbírky Jiřího Golda, Petra Krále, Jiřího Rulfa a Aleny Nádvorníkové, z poezie těch mladších ku-

příkladu knížky Petra Motýla, Michala Čapka nebo Tomáše Přidala. Až na nepodstatné výjimky skoro nikdo jiný.

Není třeba rozdmýčvat akademické debaty, kdo dnes je nebo kdo byl včera lepší, zdali obtýdeník Tvar anebo týdeník Literárky, zda Tvar anebo skoroměsíčník Host, či zdali zmíněný Host anebo inkriminované Literární noviny. Porovnávejme však v této rozpravě tyto literární časopisy výhradně z hlediska prostoru, jež na svých stránkách více či méně pravidelně věnují kritické reflexi soudobé české poezie. Připomeňme, že Tvar vydává během kalendářního roku pouze jedenadvacet čísel, čili zhruba dvaapůlkrát méně (!) než Literárky. Právě loni (a loňský rok nepředstavuje žádnou výjimku) však zrovna Tvar v průběhu ročníku uveřejnil víc než třicet (!) recenzí nové české poezie a v některých případech dali v redakci zajímavou sbírku posoudit hned dvěma recenzentům. Přitom v Tvaru se hono-
ráře neplatí.

Jen při namátkovém porovnání pak shledáme, že Literární noviny v loňském roce zcela (povýšeně? nadutě? povzneseně?) ignorovaly knižní vydání nových děl Petra Kabeše, Pavla Šruta či Ivana Matouška a Františka Pánka, neprojevily zájem ani o nové knížky Vladimíra Křivánka nebo Jiřího Staňka, pomínuly bohorovným mlčením i tak výrazné básnické texty, které loni vydal například Michal Šanda, Lukáš Marvan, z mladších Vojtěch Kučera, Miroslav Salava, Jiří J. K. Nebeský a další. Jejich texty se v Tvaru zcela přirozeně a samozřejmě recenzovaly (stejně jako knížky Jiřího Golda aj.). Není příliš k uvěření, že by ve všech případech měla redakce literárního časopisu na danou sbírku natolik negativní názor, nutno ovšem konstatovat, že se o nich ani slůvkem nezmínila. Přinejmenším nikoli zavčas.

A co brněnský Host? Ten vychází jenom desetkrát ročně a z hlediska své skladby nemá možná ve srovnání s Literárními novinami tolik prostoru na nezbytnou kritickou reflexi. Soudobou českou poezií se však redaktori tohoto skoroměsíčníku průběžně a soustavně kriticky zabývají a dávají ji recenzovat, poněvadž takové počínání považují u literárního periodika za něco naprosto přirozeného. Koneckonců platí, že právě v umění kritického posouzení a hodnocení přece dochází k optimálnímu tříbení názorů, a to nejen toho vlastního. Snad také proto rovněž v Hostu vychází dvakrát až třikrát víc recenzí novinek naší poezie než v nebla-

hých Literárních novinách. Skutečně – „Literárních“?

Co z toho všeho vyplývá dobrého či příznivého pro redakční ekipu Literárních novin? Přinejmenším jedna nezanedbatelná, byť nikoli možná výsostně eminentní maličkost: redaktoři „Literárek“ mají nesrovnatelně vyšší platy než redaktoři Tvaru a Hostu, kde se leccos ku prospěchu české literatury dělá takřkajíc za dobré slovo. A co mají peníze společného s poezií a dokonce s dobrým slovem? Nemylme se, něco přece: pecunia non olet.

Oldřich Šiška

Statistika, peníze a poezie...

Oldřich Šiška se ve všeničícím rozhořčení pustil do Literárních novin. To hlavní, co jim vyčetl, jsou tři věci: 1) peníze, které redaktoři berou a externisté (většinou též pravděpodobně extremisté – kamarádčkové šéfredaktoři!) dostávají – jsou příliš velké, nesrovnatelné s těmi, které berou či spíše neberou redaktoři a přispěvatelé Tvaru a Hostu, 2) v „Literárních“ novinách vychází minimální počet recenzí poezie, literatura je v nich vůbec reflektována prachbídne, 3) druhy slavným Literárním klesá náklad a přestávají se o ně zajímat čtenáři.

1) Argumentovat výší platů a honorářů mi přijde smutné. Trošku mi to připomíná slavná slova nejmenovaného generálního tajemníka: „...ta Zagorová, ona to je hodná holka, ale já jsem se na to díval, ona bere miliony...“. Ale vážně. Když na to Literární noviny mají, ať si honoráře platí (platí-li). Jsou-li opravdu tak mizerné, stát jim příště peníze nedá a Kocáb taky ne. S honoráři bude utrum. Dokud Kocáb dává, ať klidně dává, nevěřím, že by se Jakub Patočka stal díky Literárním milionářem.

2) Literární noviny byly více politické než literární už v šedesátých letech. Je pravda, že dozvědět se z jejich současné podoby něco pořádného o české literatuře je takřka marné, ale srovnávat je s Hostem či Tvarem v tomto směru nelze. Jednak Tvar i Host mají nesrovnatelně více stran, periodicitu se tím tedy vyrovnává, a jednak současné Literárky se kromě levicové kritiky kapitalismu věnují v rozsáhlých materiálech i filmu, divadlu, výtvarnému umění, občas televizi etcetera. To Tvar ani Host nečiní (což jim nevyčítám – nikdo to po nich nechce). Literární noviny jsou prostě značka, název, který ztratil obsah a užívá se jen jako symbol. Mladá fronta už taky není dvakrát mladá, Super nijak zvlášť super a Kritická příloha Revolver Revue už rozhodně není přílohou. Nikdo jim to nevyčítá.

3) Výtka klesání nákladu, počtu předplatitelů a zvyšování remitendy je zde (chtěl jsem napsat jedinou, ale nenapíšu) výtkou skutečně relevantní. Mrzí mě to, protože Literární noviny v některých svých článcích potvrzují mé politické předsudky (což je příjemné), protože se mi líbívla stránka poezie připravovaná Zeno Kaprálem, protože mám, pocit, že periodikum typu levého Respektu tu skutečně chybí. Jsem prostě jedním z těch, kteří si Literárky neodhlásili. Nedokázal-li ale Jakub Patočka se svým tý-

mem přesvědčit, neudělal-li noviny dostatečně zajímavými pro čtenáře, je to jeho chyba. Převzal přeci šéfredaktorství právě pro neschopnost dřívější redakce učinit Literárky čtenými, zajímavými a znovu respektovanými.

Šiškův článek je zlý. Budiž, rozhněvaných mladých mužů není nikdy dost. Můj text snad není rvavý tolik, ale rád bych, aby oba vyvolaly odezvu a aby se aspoň někdo pokusil Literárky bránit. Aspoň někdo.

Martin Belásek

Ještě poznámka...

Periodikum typu levého Respektu tu skutečně chybí. Literárním takto fandím, na názvu snad opravdu tolik nezáleží. V Respektu ostatně věnují kultuře nemálo prostoru a v „Levém Respektu“ by dle nejlepších levicových tradic mohlo být kultury ještě víc. Ale: takové periodikum by nemělo dostávat dotaci od Ministerstva kultury. Pak už by ji mohly dostat i deníky (vždyť mají kulturní přílohu) nebo Reader's Digest Výběr, protože tiskne moudré výroky slavných.

Marta Yari

Jenže výsledek je do té míry bědný, že ani případná početní chyba nebo vypadlý řádek na tom nic nespraví.

O
čem
se
(ne)
mluví

Tajný seznam

Každý by měl mít tajný seznam toho, co by chtěl v životě zažít, a neříkejte, že to tak není, protože pak bych musel vyrukovat s průměrem od starého, dobrého Freuda o masturbaci, a neříkejte, že to neznáte...

Tenhle začátek je „fakt dobrej“, protože už v žádném pokračování nebudu měnit.

Minule jsem „pro vás poznal“, jak funguje raut, tak to můžu ze seznamu vyškrtnout a nahradit něčím jiným. Takže seznam teď vypadá:

- Poznat jak funguje reklama
- Poznat jak funguje psaní anotací
- Poznat jak funguje prezentace knihy

Ta reklama, ta mně vždycky dávala do těla, ta mě znepokojovala a znejišťovala.

V mládí jsem musel povinně přečíst pár knih o chlapcích, kteří svou pílí ke štěstí (a bohatství) došli. A všude se psalo, že z prvních tří dolarů dva dali do reklamy...

Ale jak to aplikovat u nás, kdy jediné reklamní inzeráty měly Klenoty, Sběrné suroviny, Pleas, Elité, Čedok a Autoturist.

Pak tu byl ještě jeden monopolizovaný zadavatel reklamy: ale ten nepropagoval nějaký konkrétní výrobek, ale dělal image abstrakci, která nás obklopovala. To byly jediné velkoplošné billboardy, vždy však provedené ve dvou barvách, s poněkud primitivním slovníkem a z nekvalitního materiálu. No ano, mluvím o Komunistické straně Československa (kdyby to dneska vzala nějaká reklamka do rukou, kdo ví, kam by se ztratila slova „budoucnost“, „cesta“ nebo „sláva“. Nebo by se neztratila?).

Když se na nás nepřipravené vrhly ostré zuby a drápy reklamního průmyslu, mnozí podlehl, ale mnozí si za nějaký čas vytvořili obranný mechanismus, jakýsi algoritmus, který vždy

Každý by měl mít tajný
seznam toho, co by chtěl
v životě zažít, a neříkejte,
že to tak není, protože
pak bych musel
vyrukovat s průměrem od
starého, dobrého Freuda
o masturbaci,
a neříkejte, že to
neznáte...
Tenhle začátek je „fakt
dobřej“, proto ho už
v žádném pokračování
nebudu měnit.

vyvezl blížící se útočný rychlík pomocí výhybky mimo nádraží. Prostě vypnout na tu chvíli a nepovolit mozku, aby cokoliv v hlavě spojoval...

Každý má jistě historek o reklamě vagonů, tak jsem vybral takovou veselou, obnažující a zároveň lapidární.

Někdy v roce 1992 jsem se setkal se spolužáky (některé jsem neviděl drahně let). Seděli jsme a plkali, někdo se vytahoval, někdo vylejval mozek alkoholem. S J. M. jsem si měl co říct, vždy mu to zapalovalo, četl jako drak, sledoval film i hudbu. Oznámil nám, že nastoupil do poměrně velké reklamní agentury, má tam dokonce svého klienta, který zrovna chystá velkou kampaň a on, J. M., se na ní

bude výrazně podílet. *Někdy je to kostnatý, ale dá se. Když se chceš prosadit, musíš do toho jít. Svoje nápady. Hádat se, i když klient má svoje zaprděné představy. Chce vidět svoje mladé lidi s dětmi, běžící, nejraději se psem, s úsměvem, takovou tu lakovnu: energie + optimismus. Ale já chystám bombu, nářez, úplně netradiční způsob zpracování. Šéfové mě podpoří, u nás totiž dávají šanci novým postupům. To budete zírat. Jenom v televizi to má jít 10krát v prime timu. To je bomba! Žádný takový, je potřeba klienty vychovávat, nesrat se s nima. Jak se pomalu opíjel, byl stále bohatýrštější a bojovnější. To bude bomba, to vám říkám, to se z toho všichni poserou. Né, mně fakt nejde o peníze. Teda až v druhém gardu. Prostě reklama*

musí přestat s tím svým maloměšťačtím. To bude bomba!

Bomba vybuchla asi za týden. V televizním prime timu se objevila mladá, optimistická rodina, na kole, s usměvavými dětmi a s lišácky se tvářící kolí. Energie + optimismus z toho přímo prděl. Stálo mě to za to, zvednout telefon? Stálo. Když zvedl J. M. sluchátko, povídám mu: *To je opravdu bomba!* A zblbý spolužák odpověděl: *No, má to chyby, ale gut. Spokojenost. Na všech stranách... Jo, za týden letím do DDR (čti Dominikánská republika).*

A tak jsem aspoň trochu pochopil, jak funguje reklama.

Jakub Šofar

čem
se
(ne)
mluví

Esejko... Esejko... Z Naštvaných esejků Karla Lišaje

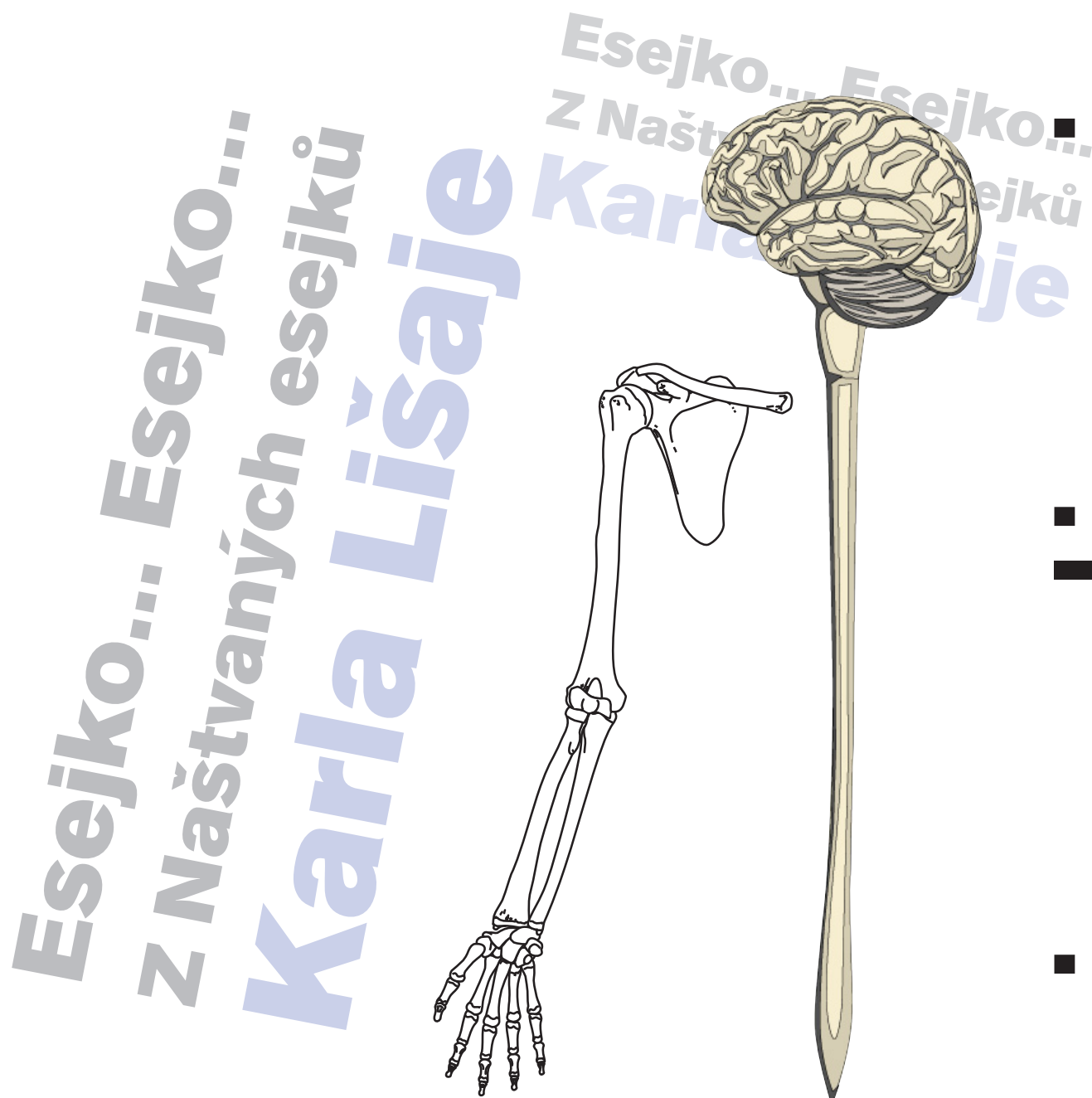
Začínali jsme obrázky.
Mrňavý sokol, vytesaný
do kamene, znamenal –
sokola. Později už ptáka
obecně a nakonec P. Pak
už se jen zjednodušoval sám
do svého písmene. V Číně
zůstali u toho sokola a taky jim
to stačí. Zjednodušili jen znaky,
takže sokol se napíše nějak
jako P. My však máme své P,
jež znamená P, a pomocí něj
změnili jsme své myšlení
a vymysleli telefon, dlužní úpisy
a Sigmunda Freuda.

Jsme doba úpadku. Spoustu set let už žije doba abecedou, abecedou různou. Začínali jsme obrázky. Mrňavý sokol, vytesaný do kamene, znamenal – sokola. Později už ptáka obecně a nakonec P. Pak už se jen zjednodušoval sám do svého písmene. V Číně zůstali u toho sokola a taky jim to stačí. Zjednodušili jen znaky, takže sokol se napíše nějak jako P. My však máme své P, jež znamená P, a pomocí něj změnili jsme své myšlení a vymysleli telefon, dlužní úpisy a Sigmunda Freuda. Abeceda je vynálezem podobným kolu a podvazkům. Její vliv najde te za vším. Když se uzpůsobovaly podvazky,

znamenal to sexuální revoluci. Co bude znamenat, uzpůsobuje-li se abeceda?

Už kdysi do písma, abstraktního to neobrazného neestetického zápisu čehokoliv, vstupoval obraz. Arabové brousili a brousili svou kaligrafii, až se její nejkrásnější díla nedala číst. Pochopili, a co si chtějí opravdu sdělit, to nepíší kaligraficky. Mniši opisující rukopisy v zblešených klášterech středověku vkládali nejvíc práce do zdobených majuskulí na počátku kapitol. Zmírali, otráveni jedem barev, jež olizovali na hrotech brků a štětečků, a zůstávaly po nich zejména krásné majuskule.

Knihtisk záhy pochopil zbytečnost zdobených písmen, a zjednodušil písmo radikálně. Dosti barev, dosti áček v podobě zápasících kentaurů! Knihtisk je pro písmo ideální médium. Vyhovuje jeho potřebám a násobí jeho možnosti. Písmo se do knihtisku zamilovalo.

5 – vizualizaci

Pak přišli avantgardisté. Guillaume Apollinaire slátnul Kaligramy, a po něm se s básněmi – obrazy z písmen a slov, roztrhl pytel. Konjunktura trvala až do let šedesátých. Naštěstí básně nikdo nečte, takže to žádnou revoluci nezpůsobilo.

Umění je obor, který vždy radikálně špatným způsobem správně předpoví něco zásadního. Po vizuálních básních přišly počítače a pohyblivé telefony. Všichni najednou začali vkládat do textu ksichty, obličejů z interpunkčních znamének, vyjadřující každou lidskou emoci a mající dnes už několik tisíc typů. Vizualizace, nadvláda obra-

zu nad jazykem, začala postupovat. Do písma, nejvlastnějšího majetku jazykového vyjádření, pronikl obraz. Proč – i dřív tu přeci byla interpunkční znaménka!

Je to symptom. Jazyk s rukama nad hlavou vyklízí své pozice a do nich nastupuje číslo a obraz. V televizi je jedno, co se říká, důležitá je tvář a gesto. Ani v rozhlasu už se nemluví, ale chrčí, směje se a vzdychá. Vizuální slovo nahrazuje obraz, zvukové slovo hudba. Kam dojde tento trend, nikdo netuší. Nelze říci k horšímu, v postmoderně nikdy nelze říci k horšímu, ale jinam. Možná tam, kde už někteří nebudeme rozumět. Jiní určitě budou.

Amélie se narodila ve Francii u režiséra Jean Pierra Jeuneta a svým kouzelným úsměvem okamžitě očarovala francouzské diváky. A nejen je. Jejím (zatím) posledním úlovkem se stalo první místo v soutěži Mezinárodního filmového festivalu v Karlových Varech. Amélii koupila do Čech společnost Intersonic Taunus Production.

S Amélií přichází nová, inovativní tvář francouzského filmu. Jeunet, autor slavných Delikates (ale i posledního dílu Vetřelce) přišel znovu s nečekaným triumfem.

Netradiční filmové techniky a působivá fotogenická kamera jsou hlavními zbraněmi, kterými Jeunet po čtyřleté pauze zaútočil. Promyšlenost a důslednost sebemenšího detailu, vtipu, gagu, obrazu dokáže dokonce některé obzvláště vnímavé (či přespříliš cynické) diváky dovést až k pochybnosti

Nová
životní
filosofie?
Jogínská
metoda?
Psycholo-
gický tah?
Ne, pouze
Amélie
Poulainová
a její léčba
fantazií.

Film začíná útočit už při
úvodních titulcích. Ty svou
originalitou a hravostí přesvědčí
každého, od náročného filmofila
až po příznivce amerických
romantických kýčovin. Amélie
působí na všechny. A to je
– titulky počínaje a závěrečnou
písni konče – princip a raison
d'être celého snímku.

o skutečné odlehčenosti a nenucenosti snímku. Té dokonalosti je prostě příliš.

I krásná, mladá dáma s šibalským úsměvem, připomínající Audrey Hepburnovou, je zázrak, spadlý najednou z čistého filmového nebe. Třiatdvacetiletá Audrey Tantonová byla objevena v roce 1999, debutovala ve filmu Venus beaté, a dnes má za sebou už sedm filmových rolí. Hrála mimo jiné i v dalším francouzském filmu uvedeném na letošním MFF v Karlových Varech, ve Chvění motýlích křídel.

Co se týče její Amélie, ta s filmovými diváky jedná jako prvotřídní svůdnice. Připravuje si je krůček po krůčku, flirtuje pomalinku už v úvodních scénách, obraz po obrazu, detail po detailu. Svede vás pomalu, ale intenzivně, a o to víc na ní budete vzpomínat.

Základem svedení je fantazie a Améliin iluzorní svět. Ten pohltí nejen všechny postavy kolem, ale především diváky. Atmosféru podtrhuje už samotná čtvrt' – pařížský Montmartre. Jeho prostředí – to jsou staromilské prodejny s dárkovým zbožím, plné medvídků, hrnečků, šálečků, zeleno-oranžových tapet, kytiček a spousty drobných věcí pro potěšení.

Film začíná útočit už při úvodních titulcích. Ty svou originalitou a hravostí přesvědčí každého, od náročného filmofila až po

– film, který vyhrál ve Varech

Nový miláček
filmového
publika, Amelie
Poulainová
z Montmartru
ovládne vás,
vaše emoce
i váš
dosavadní
přístup k životu.

příznivce amerických romantických kýčovin. Amélie působí na všechny. A to je – titulky počínaje a závěrečnou písní konče – princip a raison d'être celého snímku.

Pokud vůbec lze příběh filmu převyprávět, zní jednoduše: Amélie je obyčejná dívka a její život plyne jednotvárně a izolovaně na Montmartru, kde pracuje v restauraci. Vytvořila si vlastní svět napěchovaný vizemi a fantazií, které si normální člověk užil většinou už v dětství. Jednou Amélie objeví ve svém bytě záhadnou krabičku, patřící bývalému nájemníkovi. Umíní si ji doručit původnímu majiteli. Ten je jejím činem dojatý a Amélie pocítí zadostiučinění – krásný pocit, že udělala něco, co má smysl. Po prvním dobrém skutku se Amélie ve své představivosti stává spasitelkou světa...

Každý z nás má své zvláštnůstky a zájmy, jsme sami sebou poznamenáni. Žijeme

ve vlastním mikrosvětě, osamoceně toužící po někom druhém, podobném. Amélie je naším úsměvným prototypem, dospělým dítětem, naivním buldozerem všedního stereotypu.

Děj není prvořadý. Nejdůležitější je atmosféra, vizuální stránka filmu, jeho poetický styl. Důležité je vznést se spolu s hlavní hrdinkou nad letní Paříž a nechat se unést jejími nápady, vtipky a roztomilým kukučem.

Na konci filmu možná uroníte slzu a při nejbližší příležitosti se k ní budete chtít vrátit. Jako šidítko pak poslouží internetové webové stránky (www.amelie-lefilm.com).

Ty jsou udělány stejně precizně a dokonale jako samotný snímek, image filmu je na nich roztomile všudypřítomná. Možná se bude Amélii fanoušek cítit trochu podveden, když bude brouzdat po jménech sponzorů,

partnerů, webmasterů, filmového štábu a nepůjde mu otevřít ani jedna ukázka. Nevadí, ještě je tu šetříč a pozadí na monitor. I pár fotek stačí, hlavně, že tu vůbec jsou.

Jedná se o chladnokrevný kalkul, promyšleně manipulující s emocemi hrdinů a především snažící se získat srdce každého diváka v kině? Je snad veselá barevná mozaika filmu stejně jako jeho webová stránka jen cílenou komerční filmovou produkcí a reklamní mašinérií?

Možná. Je to prosté, vtipné, hravé, infantilní. Jaký je tedy ortel? Více takových Amélií, ať už s jakýmkoli záměrem.

Irena Prázová

Amélie z Montmartru [Le fabuleux destin d'Amélie Poulain], režie: Jean-Pierre Jeunet, 120 minut, Francie, 2000

„K herectví jsem se dostal velikým obloukem. Maminka programátorka mi ve čtrnácti letech doporučila, abych se přihlásil taky na programátorství, patřilo totiž v osmdesátých letech mezi nejprogresivnější obory.

A to byl jeden z největších omylů, které jsem v životě udělal.

Čtyři roky jsem patřil mezi nejhorší ve třídě.

Moji spolužáci se každoročně účastnili různých kol matematických a programátorských olympiád a mně psali maturitní práci z programování rodiče. Oba inženýři.

Hlásil jsem se pak dvakrát na práva, poprvé jsem neudělal zkoušku z ruštiny, a podruhé jsem se už neučil. A pak jsem potkal svoji spolužačku ze základní školy, která mi řekla, že se hlásí na JAMU, jestli bych to nechtěl zkusit taky. Mě vzali a ji ne.“

Takže to byl hec „z čistého nebe“ nebo jste hrával divadlo předtím?

Hrál jsem na gymnáziu ve společnosti kolem Davida Částka. Ale věnoval jsem se hodně hudbě – hrál jsem na klavír a na kytaru... takže jsem vždycky inklinoval k tomu někdy někde vystoupit, latentní sklony k exhibicionismu jsem měl už od devátý třídy.

A s počítači jste skoncoval?

Já si neumím pustit na počítači ani karty. Jedenáct let jsem počítačům nevěnoval ani minutu. A když se počítačům nevěnujete jedenáct let ani minutu, tak to úplně zapomenete.

Na JAMU jste potkal Pavla Lišku. Asi to bylo osudové setkání, téměř ve všech inscenacích jste ho měl a máte po svém bo-ku...

„Na počítači si neumím pustit ani karty,“

říká herec HaDivadla

Tomáš Matonoha

– vystudovaný programátor

No, slovo osudové je přehnané. Je to můj nejčastější herecký partner za posledních sedm let, ale hráli jsme spolu už i na škole v inscenaci Král Ubu dvojici popletených vojáků. Od té doby nás David Jařab, Luboš Balák a jiní dávali při různých pracovních příležitostech dohromady.

Cítíte duel vás dvou v inscenaci Faust jako vyvrcholení téhle spolupráce?

Určitě. Myslím si, že ta inscenace je nejen pro divadlo, ale i po mě nebo pro Pavla mimořádným mezníkem. Nejen, že to jsou velké role, souvisí to také s mediální známostí inscenace, a s jiným tématem, jiným druhem divadelního myšlení.

Můžete být konkrétnější?

Ty postavy jsou psané jiným způsobem, než jsem se já do té doby setkal. Model hry

je jiný, zvláštní, srovnání s ničím jiným, v čem jsem hrál, neexistuje.

Nevytváříte oblouk postavy, nemůžete vsadit na emotivní herectví, na psychologii postav, protože ty postavy jsou napsané tak, že nemají hloubku. Na tu inscenaci je nutné se dívat jako na skladbu po sobě jdoucích obrazů, které chápeme jako metaforu. S žádnou emocí vybudovanou v tom, co bylo před chvílí, nemůžete do dalšího obrazu. Mezi scénami je naprosto ostrý střih. Já jen komentuji svou roli, nemůžu ji prožívat, nemůžu ji hrát s pravidlovým prožitkem.

Takže vy svým hereckým komentářem role jen nabízíte emoci divákovi, aby si ji vytvořil?

Ano. Ta emoce není až tak tvořena hercem. Velký prostor má hudba a výtvarné

a scénické inscenování. Mnohdy se stane, že se při hraní herec cítí vnitřně velmi vzrušený, ale na diváka se to nepřenáší, velké herecké emoce nemusí mít ten účinek. A u tohoto druhu dramatiky to nemůže fungovat vůbec.

Vy se v poslední scéně úplně svlečete. Máte s tím problémy?

Po desáté repríze už ne. Na začátku to bylo nepříjemné, nápad vznikl na poslední chvíli, den před premiérou. V poslední scéně Alan, vlastně Faust, umírá nahý. Nahota funguje jako obraz. Nebo spíše symbol.

A vnímáte nahotu jako nutnost nebo myslíte, že by to šlo bez ní?

Myslím, že by to šlo, ale její smysl je ve výkladu významu „příběhu“ té postavy.

Tomáš Matonoha se narodil v zimě roku 1971 v Brně. Jeho hereckou kariéru zásadně v roce 1991 ovlivnilo setkání s Pavlem Liškou.

V roce 1995 nastoupil do HaDivadla a od téhož roku je šťastným majitelem modré knížky.

Vstup postavy je natočen na video – talk show, slavný filosof mluví s Madonnou. Začíná to promítáním na zeď někde vzadu a končí vpředu vysvěcením na jevišti. Není to poprvé ani naposledy, co je nahota prezentovaná na jevišti, ve filmu, v jakémkoliv umění. Spíš jde o smysluplnost nahoty, o estetickou záležitost, může to vypadat trapně, hloupě, prvoplánově, nebo naopak krásně, jako „oslava krásy lidského těla“. A ne oslava toho, jak se člověk umí obléct.

Mí kamarádi si vás pamatují ještě z hraní z Marty (scéna DIFA JAMU), býval jste prý jejich absolutní idol.

Nevím jestli Marta ještě takhle funguje, ale v té době, kdy jsem na JAMU studoval, tak tam byla taková atmosféra, bylo vyprodáno, tleskalo se, chodívalo tam mladé publikum – 16, 17 let... ty idoly z nás vytvářeli oni. Já jsem pro to nedělal nic.

Existují kolem HaDivadla fanynky?

Když to srovnám s jinými soubory tak ne. Myslím, že k nám pořád chodí lidi na inscenace, nikoliv na pár hvězdných herců. Párkrát přišly za Pavlem Liškou, ale výjimečně.

Sport: 2 roky házená (1. Brněnská strojírna), 3 roky fotbal (Start Brno).

Oblíbený fotbalový klub: Bobby Brno.

Nejméně oblíbený fotbalový klub: Sparta Praha, Slovan Liberec.

Oblíbená kniha: Z. Jirotko – Saturnin.

Oblíbený básník: Leoš Bacon Slanina.

Nejmilejší film: Lásky jedné plavovlásky.

Oblíbený herec: M. Huba, T. Vilhelmová, P. Liška.

Životní krédo: nebýt nešťastný.

Oblíbená hospoda: Na Bláhovce.

Nejdůležitější divadelní role:

vojvoda Klín v „Králi Ubu“ (společně s P. Liškou), Křemílek ve skeči „Jiřina Bohdalová Revival“ (společně s P. Liškou), mafián Azizi v „Klimešovi“ (společně s P. Liškou), role Vlka ve skeči „Jen počkej Revival“ (společně s P. Liškou), Doyle v „Tanci posledního dne“ (společně s P. Liškou), Kamil v oblíbené komické dvojici (společně s P. Liškou), agent Bláha ve „Třiceti případech majora Zemana“ (společně s P. Liškou).

Méně důležité divadelní role:

Strachoš ve „Zlém jelenu“, Ivo Karadžič v „Očích hladových hvězd“, Baummel v „Repetentu Baummelovi“, Törless ve „Zmatcích chovance Törlesse“, Teireisiás v „Králi Oidipovi“, Karl Tille ve „Psím valčíku“.

Jste v HaDivadle spokojený?

No, ptát se herce na konci sezóny, jestli je spokojený v divadle... Ano, jsem spokojený. Teď ale odpočítávám díly na metru, kdy začnou divadelní prázdniny. Já jsem tady deset měsíců od rána do večera. Letos jsem se rozhodně nenudil.

Postavy v nichž jsem vás viděla (Teresián, Veršinin, Alan i moderátor z Komedio grafu) to jsou všechno intelektuálové nebo pseudointelektuálové...

Myslíte?

Já z nich mám dojem, že mají společnou jakousi vědoucnost, jsou filosofující, přemýšlející.

Významné filmové role:

Štefan v „Byl jednou jeden polda I., II.“, Mirek Kadlec v „Detektivu Martinu Tomsovi“.

Méně významné televizní role:

princ Dominik v pohádce „Prsten a řetěz“, Z. Pivoňka v seriálu „Prima sezóna“.

Vstup postavy je
natočen na video
– talk show, slavný
filosof mluví
s Madonnou. Začíná to
promítáním na zeď
někde vzadu a končí
vpředu vysvěcením na
jevišti. Není to poprvé
ani naposledy, co je
nahota prezentovaná
na jevišti, ve filmu,
v jakémkoliv umění.
Spíš jde
o smysluplnost nahoty,
o estetickou záležitost,
může to vypadat
trapně, hloupě,
prvoplánově, nebo
naopak krásně, jako
„oslava krásy lidského
těla“. A ne oslava toho,
jak se člověk umí
obléct.

Přiznám se, že jsem si tu otázku takhle nepokládal. Nikdy jsem nepřemýšlel nad tím, proč jsem do čeho obsazován, moc se tím nezabývám. Tyhle věci neřeším. Řeším, jak to zahrát.

Takže nemáte chuť si někdy vyměnit roli s Pavlem Liškou?

Existuje jedna scénka Kamila a Michala (komická dvojice z Komediodragu p. a.), kde si vyměníme role.

Máte jinou oblíbenou komickou dvojici?

Mám rád Kaisera a Lábusa, a také Grossmana se Šimkem. A samozřejmě Toma a Jerryho.

Jak vznikl HaDivadelní Komediodrag?

Hrával se tady takový surrealistický cyklus, s nímž začal David Jařab s přáteli surrealisty. Pak sem nastoupil Luboš Balák a s Davidem Jařabem začali dělat Revize století – bylo to pár písniček, přednáška, krátká divadelní hra, scénka. Všechno se to zkoušelo jeden den, premiéra byla zároveň derniérou. Jako téma se zvolil rok, třeba 1902. David s Lubošem šli do

knihovny, načerpali pravdivé materiály, a naprosto nepodstatné události toho roku prezentovali jako velice podstatné. Po odchodu Davida pokračoval Luboš s tím, že začal tyto večery formovat víc jako kabaret, originální, svébytný. Vznikl Komediodrag a hraje se čtyři roky. Vzniklo jich už dvacet pět.

Podílíte se na jeho vzniku všichni?

Ano, od začátku je to uváděno pod značkou Luboš Balák a kolektiv. Autorská práce všech.

Musí všichni souhlasit s nápadem druhého? Nestalo se, že jste hrál scénku, která vám připadala třeba trapná?

V principu se to nestává, ale selekce funguje. Hodně věcí jde při zkoušení pod stůl. Jak se říká, když se hledá humor, tak se někdy nenajde. Nebo se to při zkoušení tak přepíše nebo upraví, že to je úplně jiný text, než třeba Luboš přinesl.

Viděla jsem jich několik, funguje to tak, že některé scénky zůstávají a přidávají se nové...

Nevím, kde jste to viděla, ale brněnské premiéry jsou vždy nové.

V Praze a na festivalech.

Aha, na zájezdech se hraje něco nového a něco staršího. Protože na zájezdy se vozí jen věci, které nejsou extra náročné na rekvizity a scénu.

Komediograf hráváte také po studentských klubech...

Hráváme pravidelně v Praze na Strahově.

A co studentské kluby v Brně, ve VUT Brno, v Yachtu, jste hráli jen jednou...

Je to hodně daleko z centra a ten prostor mi ani nepřipadá tak dobrý. Kabaret se dá hrát úplně všude, ale zase úplně všude to hrát nemá smysl.

Co film? Na internetu jsem se dočetla, že jste hrál ve snímku Byl jednou jeden polda a v příbězích Martina Tomsy.

Ano, to je pravda. V létě budu točit s Hynkem Bočanem. Na podzim bude mít premiéru film Divoké včely. Hrál jsem ve Vyhnání z ráje a ve Zprávě o putování stu-

dentů Petra a Jakuba. A v televizi jsem natočil tři Kombajny. A taky dvě pohádky.

O Divokých včelách jsem se zatím z médií dozvěděla jen tolik, že Pavel Liška hraje chlapce, který se stylizuje do podoby Michaela Jacksona. Kým jste ve filmu vy?

Já hraju městského člověka, který se omylem dostane na venkov, stráví tam několik týdnů a pak uteče. Je to celovečerní režijní debut Bohdana Slámy.

A v divadle vás příští rok čekají jaké role?

Čeká mě role ve hře Minach, kterou napsala kolegyně Iva Volánková (3. cena Alfreda Radoka 2000, p. a.). Je to dobře napsaná role, ale víc nechci prozrazovat. Těším se na práci s Arnoštem Goldflamem, který to bude režisrovat.

Zdál se mi sen. HaDivadlo bylo pod kopcem, my jsme spolu byli na kopci, byl tam počítač a dělali jsme rozhovor. Měl jste motorku. Pak jste se podíval na hodinky a bylo devatenáct třicet

pět. Zakřičel jste: mám už pět minut hrát ve Faustovi. Nasedli jsme na motorku, jeli šílenýma serpentínama dolů do divadla a měl jste „hroznej průser“.

Tak to jste měla tzv. „herecký sen“, to se mi zdává často. Jste na jevišti, zapomenete text, máte hrát a jste někde jinde. A motorku má Pavel Liška. Já jsem jezdil na motorce akorát v Řecku, na takové té malinkaté.

Nečeká vás nějaké hostování?

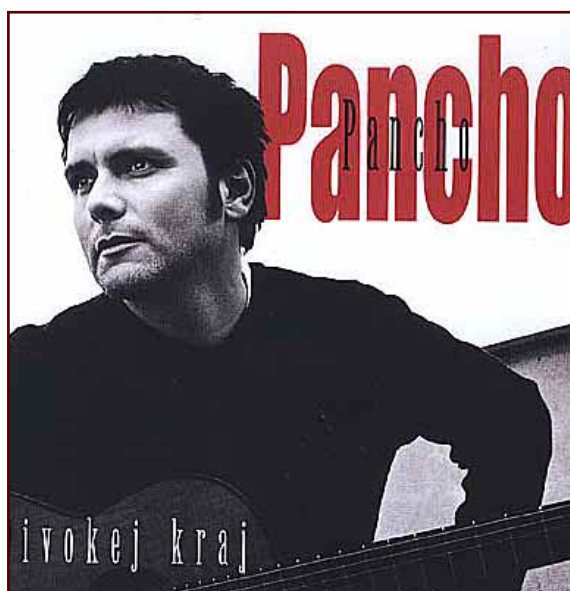
Měl jsem nabídky, ale odmítl jsem. Příští rok se chci věnovat hodně muzice. Nemám kapelu, ale píšu scénickou hudbu. Příští sezónu ji mám dělat do Marty a do Českých Budějovic. Dělám tak tři čtyři inscenace do sezóny.

To jsem vůbec netušila ani nikde nevyčetla!

To je v pořádku, já mám totiž pseudonym.

Lenka Nejezchlebová

V šatně HaDivadla, červen 2001

vaný

Název tohoto článku nijak nevystihuje album, o kterém dnes bude řeč: **Divokej kraj** hudebníka Pancha. I když se bývalý lídr ansámblů Los Panchos a Sluníčko sejde při nahrávání své sólové desky se členy skupiny Buty, výsledek nemusí zavánět ani jednou ze jmenovaných grup...

Divokej kraj je oproti předchozím „dobrým deskám CZ“ – albům z této rubriky – natolik obyčejná, příjemná deska, že víc než hodnocením uměleckých výkonů se stojí za to zabývat zajímavým osudem Pancha, jeho cestou od Sluníčka k Buty. Panchova první skupina Sluníčko získala věhlas poté, co vyhrála soutěž amatérských kapel Marlboro Rock-In. Její repertoár tvořily tvrdší skladby přizdobené mistrnými kousky kytaristů-virtuozů, kteří dnes kouzlí v – 123 minut a Secret Service Lenky Dusilové. I Dusilová hrála se Sluníčkem, a je nutno říci, že její hlas je ze všech jejích projektů nejlepší právě na jejich společné desce. Když dala Dusilová Sluníčku sbohem, přeformoval Pancho osiřelou skupinu na Los Panchos. Jejich písničky (tedy styl písniček, protože autorem všech písní Sluníčka i Los Panchos byl výhradně Pancho) se výrazně lišily: už se nevyznačovaly sluníčkovskou tvrdou temnotou; svižnost

jim zůstala, šlo ale o „příjemný bigbítek“ ve stylu Wanastových věcí. Sluníčko se zatím stalo pololegendou – Los Panchos oproti tomu celkem nezajímavě vyšuměli. Rozdíl mezi těmito dvěma skupinami dal by se ještě charakterizovat oblibou Sluníčka v Rádiu 1, kdežto Los Panchos zněli když už tak v komerčních rádiích, ukazatelích kvality kvalit pochybných...

Pancho po konci svých Los hrál v Raketě Bořka Slezáčka, kde ale skutečně platil pouze za kytaristu. Až teď dožrál čas na jeho sólovou desku. Jak už bylo řečeno, nemá prakticky nic společného s Panchovými předchozími projekty. Mnozí jistě usoudí, že za tím stojí spolupráce s Buty – není to ale tak úplně. Divokej kraj promýšlel Pancho spolu s Vítkem Rotterem, zakladatelem Buty, který z nich ale už odešel. Rotter pomáhal vydávat už desku Los Panchos. Jeho vztah s Panchem ovšem není producersky chladný a odosobnělý: velmi dobře se znají z dob, kdy nahrávalo album Sluníčko a ve vedlejším studiu tehdy ještě neznámá skupina Buty točila hudbu k jednomu „bezvýznamnému“ filmu...

Pancho, poněkud utrmácený hlučným koncertováním se svými bývalými skupinami, se rozhodl pro alternativní projekt. Ten

mu ale nakonec přirostl k srdci či ze srdce vyšel – Divokej kraj je osobní deska, jedna z mála, která skutečně naplňuje slovo „sólová“, neboť silně vystihuje Panchovo (nejen) hudební cítění. Vítek Rotter mu do hudby nezasáhl jinak, než jak se to jemu samotnému líbilo: proto nevadilo, když Rotter přizval k nahrávání buťáky Radka Pastrňáka a Richarda Kroczeke, sám se k nim přidal, a navíc se deska nahrávala v beskydském studiu Buty. Všechny podmínky pro vznik vedlejšáku Buty byly splněny – ale trio buťáků se zachovalo neskutečně profesionálně a vlastně i muzikantsko-lidsky, když se nesnažili o nic víc než o prostý doprovod, nepředváděli se a nevnucovali Panchovi typický butovní zvuk. Na Divokém kraji byste neuhodli přítomnost But z jediné noty. Pancho napsal skvělé písničky; deska je ale o to vzácnější, že slavní Buty velice výrazně vykročili ze své už poněkud monotónní cesty.

Přestože jde o nejpanchovštější projekt, který nelze přirovnat k ničemu starému, obťiskla se na desku celá jeho minulost: veškerá hudba je Panchova. Texty však patří jiným. Nejvíce jich napsal Martin Rous, jenž textoval Sluníčku i Los Panchos, další sumu přinesl Roman Chvíla, kterého Pancho poznal u Bořka Slezáčka. Dvě písničky patří Vítku Rotterovi (a znovu je třeba říci, že ani v textech není stopy po Buty), mezi nimi je i vůbec první melodie, kterou kdy Pancho vymyslel (Maryanne). Jednu píseň (Vyhraň v kartách) napsal Filip Horáček, autor slavného Nebe Anny K. (zde se ovšem příliš neblýskl) a rovněž Tony Ducháček: jeho symbolický textík Mraky napsaný pro Pancha v době rozpadu Sluníčka je na Ducháčkovo životní poslání (být „denně vožralej“) výjimečně střizlivý a společensky uhlazený. Důvodem je patrně to, že jej napsal coby kulisák Stavovského divadla...

Nemá však cenu hovořit o jednotlivých písních: všechny jsou skvělé a při jejich roz-

Buty

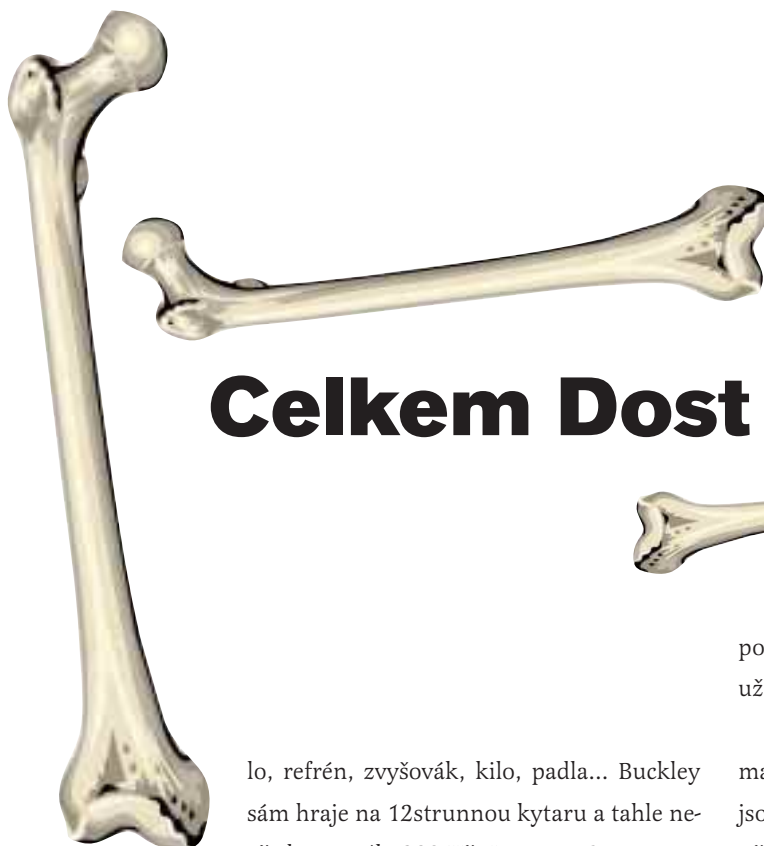
pitvávání bychom dospěli k závěru, že jsou „na jedno brdo“. Pancho se ale nesnažil vyjádřit na prostoru jedné písničky – svůj pocit sdělil celou, nedělitelnou deskou.

Pancho svoje sólové album považuje za klidnou, písničkovou desku, ve které je nejdůležitější příjemná atmosféra. Poprvé v Panchových projektech se stal dominantou jeho hlas: až za ním a doprovodem hraje hudba. S charakteristikou „klidná deska“ může ovšem souhlasit jen málokdo: možná jen Pancho zvyklý na divoký rock. Divokej kraj je hodně hlasitá, ale příjemně hlasitá deska. Od sluníčkovského hard-rocku došel Pancho k rock-popu, aniž by to znamenalo degradaci. Je to skutečně milý projekt, který na plné čáře stírá podobně nenáročnou hudbu nafouklé bubliny Martina Maxy. Pancho se rovněž nesnaží o nějakou slavickou gottovinu: nechodí v oblecích, nejedí v limuzínách, nevlastní vily s bazény... Své písničky skládá v kotelně, díky které má prý jako kotelník i jako hudebník tu největší svobodu. A přestože vyznívá Divokej kraj kvůli Panchovu měkkému hlasu poněkud naslédle, od samotného popu je na míle vzdálen: už jen tím, že zde vůbec nezazní klávesy – je to čistě kytarová deska, kytary se na ní vrství v doslova nádherných mozaikovitých kaleidoskopech. Pro posluchače je to požitek i odpočinek zároveň.

Petr Novotný

Pancho: Divokej kraj. 45 minut, vydalo Sony Music Bonton v roce 2001.

Celkem Dost (cédéček)

Dneska hned od začátku tvrdě na kvalitu. Šli jsme s kamarádem z banky na Smíchově, a stavili se v CD bazaru ve Vltavské. První, co jsem hned vybral k nákupu, je CD **Tima Buckleye Lorca** (1970). Tohle si koupil nějaký nešťastník, který si možná Tima spletl s jeho synem Jeffem, jinak si nedovedu představit, že by se taková věc v bazaru objevila. Timothy Charles Buckley III. se narodil v roce 1947 ve Washingtonu, pak působil v Los Angeles, vrátil se na Východ do New Yorku, zpíval zde s Nico a v N.Y. vydal i svoji první LP. V roce 1975 zemřel (drogy – jak jinak). *Lorca* je jeho pátá řadovka a jak píší odborníci, byla hodnocena vysoko (ale čím je něco hodnoceno výš, tím pro méně lidí to je). Později Buckleyův katalog „obhospodařoval“ F. Zappa (jak píše Vlček), což může znamenat mnohé. Pravda je, že někteří Zappovi spoluhráči hráli s Buckleyem na jeho deskách. 30 let stará muzika je směskou džezíku, folku, soulu a santanovštiny a je opravdu pro nóbl posluchače. Pět skladeb se sto-páží od 6 do 10 minut – nečekejte žádné popěvky typu: sloka, refrén, sloka, refrén, só-

lo, refrén, zvyšovák, kilo, padla... Buckley sám hraje na 12strunnou kytaru a tahle nevšednost stála 239 Kč. Je to moc?

Garážová kapela **Devo** vznikla v roce 1972 v Ohio jako *The De-Evolution Band*, od roku 1976 zkráceně *Devo*. Objevil je vlastně Brian Eno. Hned na první desce vyšvihli svůj největší hit *Mongoloid* a přehodnocenou pecku od Rolling Stones – *Satisfaction*. Devo se představovali jako mutanti, futurističtí zplozenci pekla. *E-Z Listening Disc* je výběr ze dvou kazet (1981, 1984). V bazarech se objevují pozdější CD obsahující vždy 2 původní LP. Devo jsou první kapelou, u které jsem se setkal s pojmem garážový rock (vždycky mě zajímalo, jestli se americký garážový rock hrál opravdu v garážích jako u nás.). Koupené CD je opravdu zvláštnost něco mezi – teď to bude znít jako úplná ptákovina – *Zubama nehtama* (v jednoduchosti) a *Kraftwerk*. Devo tu „přehrávají“ sami sebe, takže mezi 19 skladbami je již zmiňovaný *Mongoloid*, ale v jakési zjemnělé formě, jako kdyby si tóny někdo vyfukával doma na staříčkém počítači Spectrum, napojeném na bedny. O stoneovském hitu *Satisfaction* ani nemluvě, předělávka předělávky, to už nepozná vůbec nikdo. Na první

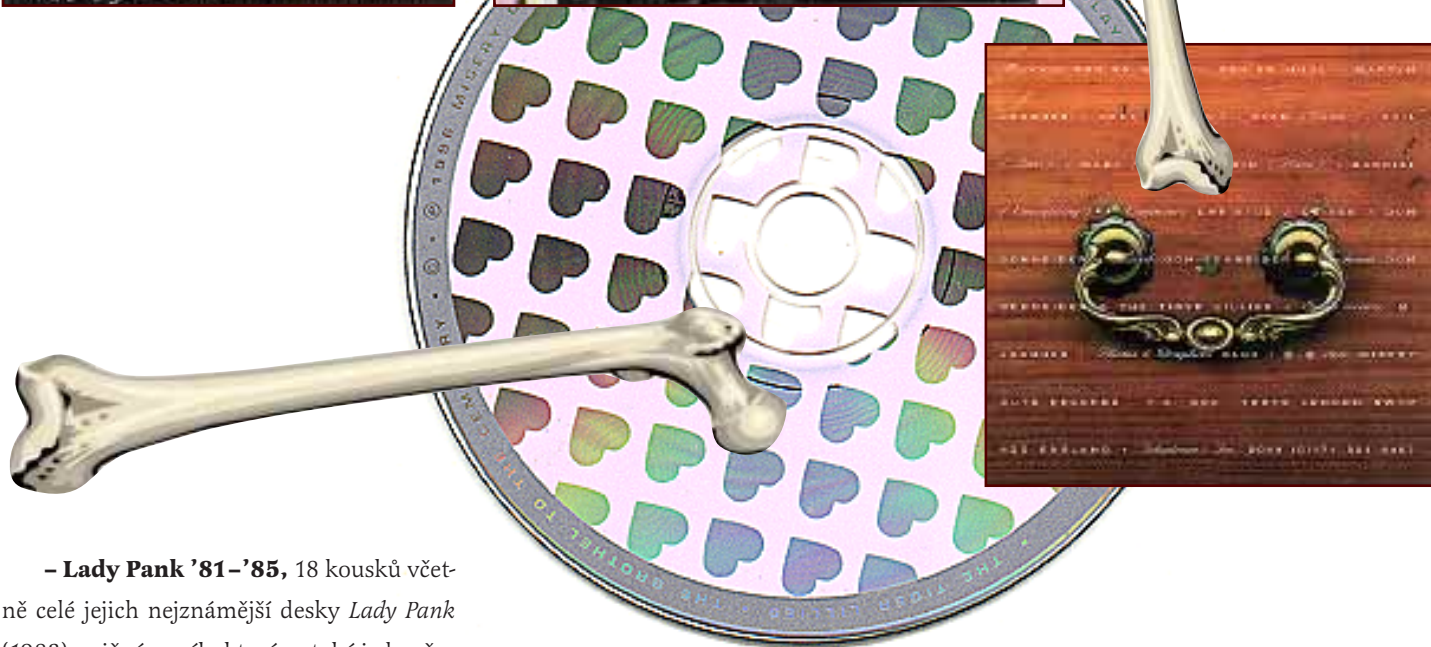
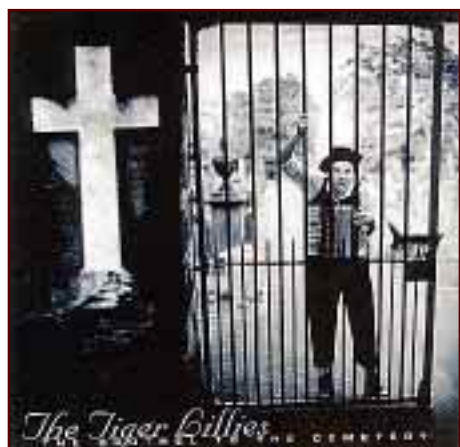
poslech celé dost děsné, po páté se vám to už líbí...

Volal mi informátor – v bazaru v Jungmance prodávají polská céda za bura. No, to jsou vždycky takové zprávy, na kterých je něco pravda, ale přitom je to úplně jinak. (Musím předeslat, že celá 80. léta jsem týdně navštěvoval polskou kulturu v Jindřišské ulici, kde prodávali na tehdejší dobu nepochopitelně moc polských licenčních desek – i třeba *Dead Kennedys*, blues –, nejen to, poslouchali jsme i polskou scénu, která byla pár pídí před naší a do teď si *Maanam*, *Republiku*, *Porter Band* nebo *Klausa Mitwocha* s chutí nasadím). Jenže v tomhle případě to pravda byla: z krabice CD bez obalů jsem po „těžkém počítání financí“ vytáhl:

– **The Best of Kora & Maanam**. Jedna z nejslavnějších polských kapel se zviditelnila svou nepřehlédnutelnou zpěvačkou, takovou lepší Janou Kratochvílovou ještě z dob před emigrací. Na výběru je skoro celé LP *Maanam* (1980)...

– **The Best of Kora & Maanam vol. II**. Co nebylo na prvním výběru, to je na druhém včetně skladeb z mého oblíbeného *O!* (1982).

To všechno je sice pravda, ale pak zjistíte, že na prvním CD je místo avizovaných 17 skladeb jenom 14, abyste ještě potom zjistili, že obě CD jsou totožná, protože co je psáno, to není dáno.

– **Lady Pank '81-'85**, 18 kousků včetně celé jejich nejznámější desky *Lady Pank* (1983), svižný popík, který se také jeden čas hrál na Českomoravské vrchovině na tančovačkách (třeba takové *Zámky na písku* nebo *Du du*).

– **Lady Pank – Ohida**, jedna z řadovek, která už není tak dobrá jako debut, ale pořád se dá...

– **The Best of Kapitan Nemo**. Singl téhle kapely jsem si koupil v Polsku (hit „*Lorelaj*“). Takoví jednodušší, z *Depeche Mode* vycházející syntetizátoroví maníci, ale mají v sobě jakousi urputnost. Dá se i to...

– **Kciuk / Niemen – Little Wing**. CD z roku 1993, jazzrock nebo progresivní rock, *Niemen*a je znát, kdo je (jsou) ti další, nevím, ale poslouchatelnost je.

– **Wańka Wstańka & The Ludojades**. Koncert kapely podobné jako *Lady Pank* a ostatní toho druhu. Příjemný slogan jedné skladby: „muzika nova, ale nie swęża“.

– **KSA – Ukruťny Swiat**, to stejné...

Všechny cédéčka jsou bez kazu a hrají jak rádio.

V tom samém bazaru za 30 korun **Bulat Okudjava – Sings His Songs**. Tohle si mockrát pouštět nebudu, spíš z piety. Okudžava byl jeden z mála plusů mé „sovětizace“.

A taky **Bob Dylan**, další Dylan, nějaká hodně pirátská rána *Infinity on trial*, vol. 2. Občas to sice zní jak nahrávané na kazeťák za dveřmi předsíně od bufetu sálu, kde je koncert, ale koupit nutno.

Ted' za 100 korun, v té samé prodejně, bez obalu i bez bookletu. Velšská kapela **Budgie** mě spíše dostávala obálkami svých alb ve stylu „fantasy“. Klasický hardrock, kdo měl rád Sabaty, tak by si tu mohl přijít na své. Deska *Impeccable* je z roku 1978. Ale proč nakonec ne... 9 skladeb, které sice nedosahují kvalit fláků

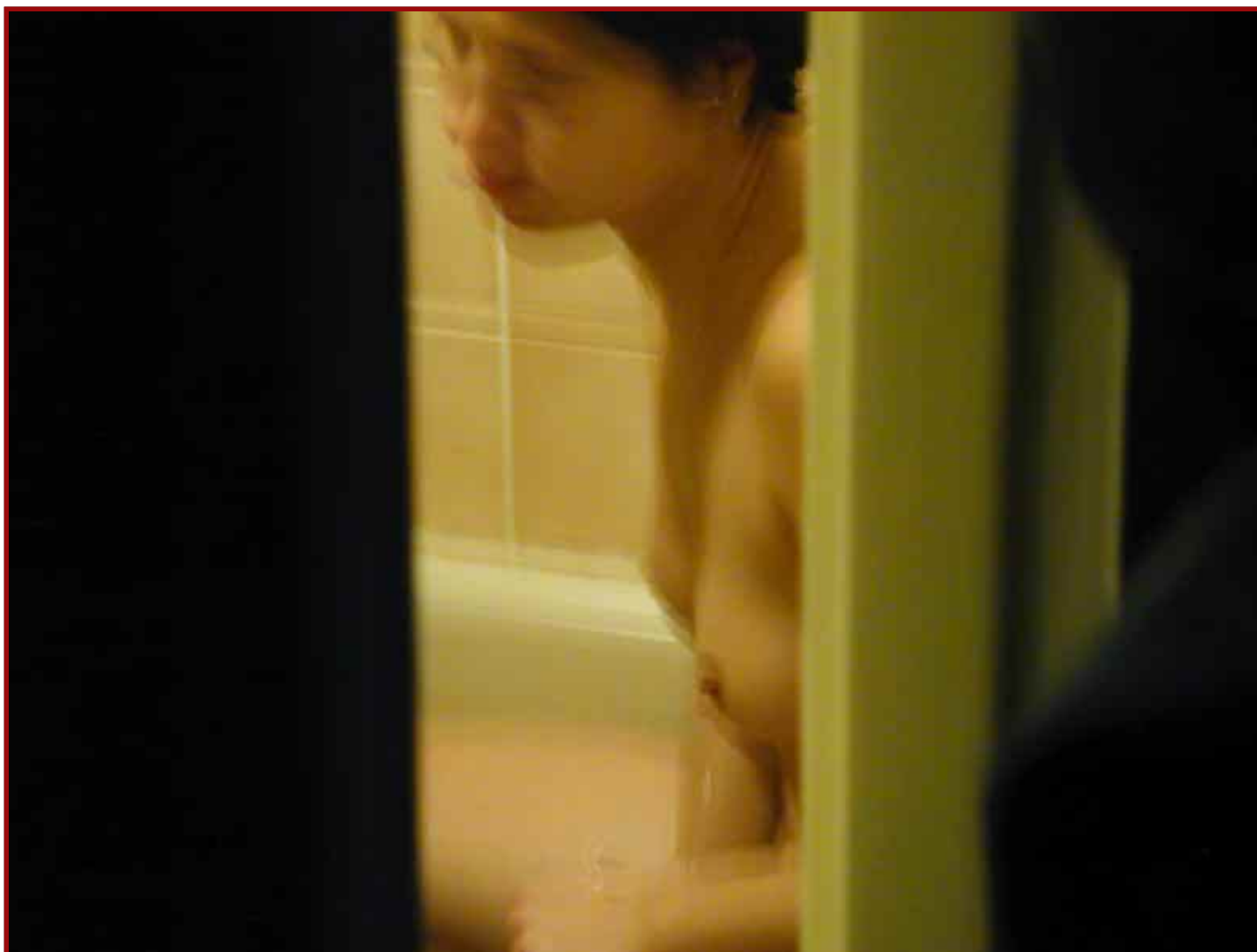
z první poloviny 70. let, ale znovu říkám, proč ne?

Nakonec další velká příjemnost, tentokrát sice za 300 korun, ale kdo má rád všechny ty hospodské šramle, ovlivněné country, blues, klezmerem, šantánovými a pijáckými popěvkami... ten by si měl koupit **The Tiger Lillies**. *Tom Waits* potkal *Karla Gotta* z 60. let někde na Bukovině. Cédéčko z roku 1996 *The Brothel to the Cementary* s 19 skladbami a skřehotavým hlasem zpěváka a harmonikáře, jednoho z trojice, na desce doplněné ještě dalšími hráči (trombon, celo, piano atd.). Několikrát hráli v Praze, většinou u Malého Glena, v tom miniaturním sálku, kam se nemůže moc lidí vejít. Naposledy sice hráli na Národní v Rock Café, ale to zase nevyšlo mně. Tak aspoň z reprobeden...

Jakub Šofar

Filip Láb: Important things

Filip Láb: Important
things

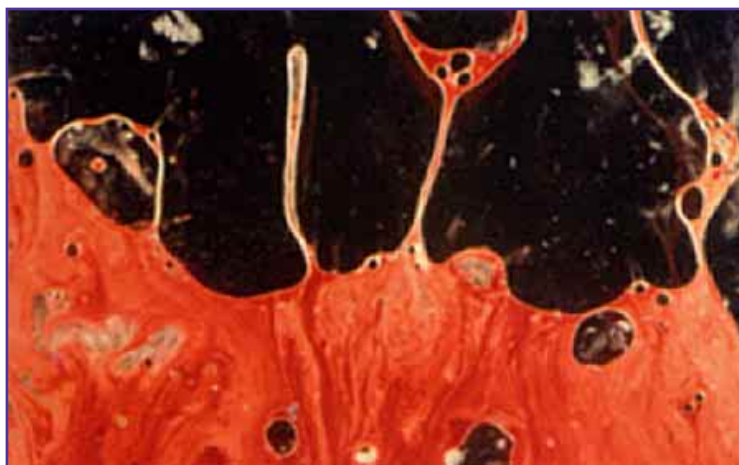

Filip Láb: Important
things

Filip Láb: Important
things

Podoby

Nuže: v Americe dovedou budit bujaré reakce fotky nudné a pitomé. Serrano vystavuje s velikým humbukem velkoformátové snímky naháčů, katolických hodnostářů, Indiánů, členů Ku-Klux-Klanu a mrtvol z pitevny (bohužel nikdy v jedné osobě). Mimoto jsou na výstavě k vidění tekutáže (koláže z tekutin) Serranových tělních výměšků a s tím související slavný snímek krucifixu ponořeného do sklenice moči. Jak kontroverzní!

Americký fotograf Andres Serrano vystavuje ve sklepe pražského domu U prstenu své fotografie. Název výstavy slibuje, že se dozvíme, jak vypadají Podoby zla...

O Serranovi se ví, že je umělcem v USA kontroverzním. Jeho výstavy jsou tam napadány až v Kongresu a radnice kvůli nim odnímají galeriím slíbené finanční podpory. Není proto od věci podívat se, co dovede v Americe budit tak bujaré reakce.

Nuže: v Americe dovedou budit bujaré reakce fotky nudné a pitomé. Serrano vystavuje s velikým humbukem velkoformátové snímky naháčů, katolických hodnostářů, Indiánů, členů Ku-Klux-Klanu a mrtvol z pitevny (bohužel nikdy v jedné osobě). Mimoto jsou na výstavě k vidění tekutáže (koláže z tekutin) Serranových

tělních výměšků a s tím související slavný snímek krucifixu ponořeného do sklenice moči. Jak kontroverzní!

Nelze se ubránit srovnání s výstavou I.N.R.I., která letos ukazovala podobně velké a barevné věci (díla mi nejde přes pysky), rozvěšené po stěnách v Rudolfinu. I tady bylo jako pro dnešek kontroverzní

označeno něco, co by se před padesáti lety snad nemuselo příliš líbit ultrapravicovým bigotním katolíkům v hodně špatné náladě. Dokladem může být osud taktéž „kontroverzního“ plakátu k I.N.R.I. – plakátu s ukřižovanou ženou nahoře bez. Ta v celé Praze vybudila jen jediného nadšenice, který jí sem tam přelepil prsa nálep-

nudy

Vlevo: Sperma a krev II, 1980
Dole: Kristus v moči, 1987

kou s nápisem „Volte stranu živnostníků“.

Serranovy Podoby zla zjevně nezpůsobí ani to – nemají „kontroverzní“ plakát. Za hloupou a zbytečnou výstavu ale není třeba kárat Galerii hl. m. Prahy, která ji k nám dovezla. Její vedení se zjevně snaží pokračovat ve snaze různých subjektů propagovat v Česku současné americké umění – v této snaze potěšila třeba Nan Goldingová nebo někteří tvůrci současné výstavy American art (Goetz collection) v Rudolfinu, zklamalo I.N.R.I. a Serrano. Problém posledních dvou výstav tkví v tom, že se snaží vzbudit pozornost provokací, tedy tím, čím zaujmout je v naší relativistické a sekulární současnosti čím dál těžší. Kristus v moči by před sto lety učinil svého autora nesmrtelným, dnes se nad ním návštěvník výstavy (zvlášť v tole-

rantní výtvarné Evropě) nejvýš pousměje. Můžeme to přičíst na vrub otrlosti a zkaženosti dneška, ale prostě to tak je. Nic jiného než nefunkční „kontroverznost“ pak obě výstavy nenabídly.

Jak to, že je tedy Serrano ve Spojených státech tak známý? Inu, jednak USA zřejmě budou krapet bigotnější a puritánštější, a hlavně „provokující a kontroverzní umělec“ je roztomilá a příjemná hra. V Evropě se sice už skoro omrzela, ale to je tím, že Evropa ji hraje už dlouhá staletí. Je to přitom hra, ze které mají užitek a potěšení všichni. Když starosta amerického města zakáže Serranovu výstavu kvůli do WC určenému krucifixu, má z toho radost Serrano (všude se o tom píše a on je slavný), starosta (dokáže voličům, jak je mravný), církve (mluví se o Kristu, v lepším případě i o tom, že do moči nepatří, každopádně se

nějaký ten biskup objeví v televizi), televize (děje se něco vizuálně zajímavého, na obrazovce se dá ukázat barevný biskup vedle nezvykle žlutého Krista) a diváci, jinak též voliči, věřící a potenciální návštěvníci výstavy (něco se děje v televizi, a navíc jde zjevně o nějaký boj). Nedivil bych se, kdyby se Serrano po večerech se starosty a kardinály radil o svých příštích „provokacích“.

Evropané a Češi zvlášť ale tuhle hru už se Serranem nehrají. Někaký ten hlásek by se sice mohl ještě ozvat v Polsku, Irsku či Itálii, ale u nás si hrajeme hry vlastní. Nad plovoucím Kristem zíváme, mrtvoly nás otráví a umělcovo sperma, moč a krev jsou nám putna. U nás se řve, až když někdo označí Karla Gotta za zombii...

Štefan Švec

Otakar Slavík

Slavík je kolorista, který se může směle srovnávat s virtuosem barev Jiřím Sopkem. Na rozdíl od něj však pracuje s pastózními nánosy, zřejmě původně z důvodu častého přemalovávání obrazů. Mezi Slavíkovy oblíbené barvy patří žlutá, oranžová a hlavně červená. Nevyhýbá se ani modré. Ve srovnání s díly z 60. let však ubývá bílé.

Skoro deset let už uplynulo od poslední velké výstavy Otakara Slavíka v České republice. Byla k shlédnutí na přelomu roku 1991 a 1992 v Městské knihovně v Praze. Tu letošní pořádá Správa Pražského hradu v hradní Míčovně od 28. června do 26. srpna 2001. Na rozdíl od retrospektivy v Městské knihovně jsou v Míčovně vystavena díla z posledních 20 let, která, až na jednu výjimku, mají výstavní premiéru.

Otakar Slavík patří k čelným představitelům generace šedesátých let. Výrazně se zapsal zejména do proudu tzv. nové figurace. Lidská postava zůstává i dál hlavním inspiračním zdrojem jeho tvorby. Svou teorii výstavby obrazu Slavík prakticky realizoval zvláštní modifikací pointilismu, která spočívala ve zvětšování jednotlivých bodů. Toto zvětšování z nich postupně vytvářelo auto-

nomní skladebné elementy obrazové plochy. Výstavbou obrazu pomocí bodů se přiblížil nejen k výše uvedenému pointilismu moderny, ale také k pseudokomiksové pop-artové tvorbě Roye Lichensteina. Na současné výstavě je ovšem vidět tendence ke zpětnému zmenšování bodů. Vrchu nabývá druhá silná Slavíkova stránka, barevnost jeho obrazů. Slavík je kolorista, který se může směle srovnávat s virtuosem barev Jiřím Sopkem. Na rozdíl od něj však pracuje s pastózními nánosy, zřejmě původně z důvodu častého přemalovávání obrazů. Mezi Slavíkovy oblíbené barvy patří žlutá, oranžová a hlavně červená. Nevyhýbá se ani modré. Ve srovnání s díly z 60. let však ubývá bílé.

Slavík prezentuje na výstavě především obrazy vytvořené v emigraci v Rakousku po roce 1980. Jak už jsem uvedl,

body se zmenšují, stále více se přibližují k sobě až přecházejí v linii. Obraz *Dvojice* (2000–2001) vyniká expresivními tahy štětcem. Významným inspiračním zdrojem je autorovi prostředí cirkusů a varieté (*Sedící provazolezec* (1984), *Rozhněvaný provazolezec* (1982)). Není divu, Slavík se v době normalizace musel živit jako kulisák. *Pohled z okna* (2000–2001) představuje jeden z mála nefigurativních námětů jeho obrazů. Atypický je rovněž jeho expresivně abstraktní *Hořící sníh* z roku 1977. Obrazem *Josefina* (2000–2001) se opět vrátil k detailům obličeje. Barevně neobvykle působí jeho černozeleň *Skleslý muž* (1981–1985). Jistou inovací ve výstavbě obrazu je vidět na *Klečícím muži* (1998–2001), kde jsou kolečka nahrazena lepenými čtverečky papíru. Tuto cestu bych ovšem považoval za slepou, což zřej-

– Obrazy (popis, na konci s odstřelem)

Jistou inovací ve
výstavbě obrazu je
vidět na Klečícím
muži (1998–2001),
kde jsou kolečka
nahrazena
lepenými čtverečky
papíru. Tuto cestu
bych ovšem
považoval za
slepou.

mě vycítil i autor a vrátil k osvědčené technice kruhových bodů (*Záda* (1998–2001)). Slavíkovy transcendentní představy jsou zachyceny na obraze *Láska nebeská a láska pozemská* (1998–2001). Pocit z normalizace trefně vystihuje obraz *Ohni koleno a hřbet* (1978).

Celkově lze na výstavě pozorovat Slavíkův posun k abstrakci a kolorismu. Svou koncepcí výstavby obrazu, pastózností, sochařským pojetím a přemalbami mi však stále více připadá jako štukatér, protože se opakuje a jeho obrazy se stávají pouhou manýrou. Vystavená díla ztrácejí razanci šedesátých let. Slavík uplatňuje stále stejný přístup, který by se dal označit za přezrálý. Ne, žádnou zvláštní pochvalu tím skutečně nemyslím.

Petr Jiška

Místní valašskou kulturu představil ženský sbor z Velkých Karlovic, který si říká prostě Karlovjanky. Tetiny v krojích podávají lidové písničky v té

Hudba v pohybu – kam?

Čtrnáctého července 2001 proběhl v amfiteátru rožnovského Valašského muzea v přírodě třetí ročník festivalu Hudba v pohybu. Jeho otcem, tvůrcem, dramaturgem a uvaděčem byl Jiří Plocek, brněnský muzikant, rozhlasový moderátor a především šéf hudebního vydavatelství Gnosis, které se již několik let zabývá produkcí tradiční lidové hudby ze všech moravských regionů. Na scéně festivalu J. Plocek každoročně představuje jak své svěřence – cimbálové muziky, lidové pěvce či instrumentalisty, tak i hosty (tuzemské a zahraniční), kteří se nevěnují přímé interpretaci „ortodoxního“ folklóru, ale na lidové motivy buď navazují, nebo s nimi aspoň koketují. Hlavní myšlenkou akce je tedy najít společnou cestu k tradicím skrz ty nejrozmanitější hudební formy, nebo chcete-li od lidové hudby k world music.

Letos vystoupilo celkem šest účinkujících. Jak už zde bývá zvykem, nejprve dostali slovo ti, kteří se snaží tradiční písňový materiál přednášet v původním aranžmá. Místní valašskou kulturu představil ženský sbor z Velkých Karlovic, který si říká prostě Karlovjanky. Tetiny v krojích podávají lidové písničky v té nejčistší podobě, bez instrumentálního doprovodu, jejich vícehlasý

zpěv je ryzí a halekačky nesoucí se nad strání nepostrádají na autentičnosti.

Ze stejného hraničního pásma, ale více na sever, tedy z moravsko-slovensko-polského pomezí, pochází další soubor, či spíše náhodné setkání muzikantů, kteří „sa potkali s huslami“ – Gorolé. Jsou tématicky zaměřeni na repertoár obyvatel Nízkých Beskyd – tzv. gorolského etnika. Přestože je to kultura Polska, významně ovlivnila i pohraniční část slovenského území, u nás především oblast těšínského Slezska. Muzikanti předvedli své umění zahrát a zazpívat písně těchto oblastí ve vlastním svérázném dialektu i reagovat na přání z hlediště „zahrajte nějaké Maďarsko!“. Hudecký styl je jednoduchý, živý, prostý jakékoliv zbytečně přetechnizované instrumentálnosti.

Dále už přišli na řadu autoři skladeb vlastních, etnickými prvky jen okořeněných. Jiří Plocek už potřetí uvedl svou domovskou kapelu Teagrass, ve které hraje na mandolínu. Muzika pohybující se na poli bluegrassu, folku, jazzu a swingu nezpracovává pouze kousky ze zpěvníků moravských, hledá i v lidových tradicích východní Evropy, Balkánu, hudby romské a židovské. V rámci vystoupení kapely zahráli dva její stálí členové a jeden hostující muzikant

nejčistší podobě, bez
instrumentálního doprovodu,
jejich vícehlasý zpěv je ryzí
a halekačky nesoucí se nad
strání nepostrádají na
autentičnosti.

i pár vlastních kompozic v nástrojovém obsazení housle, kytara a kontrabas. Teagrass ochuzený o několik členů původní sestavy včetně zpěvaček letos nepředvedl nic nového a na festivalu byl řekněme spíše do počtu, sám J. Plocek cítil potřebu vystoupení vlastní kapely jaksi omlouvat.

Pavla Milcová na rozdíl od předešlých a následujících seskupení stojí pevným nohama na scéně folkové hudby. Od jiných hvězd tohoto žánru se však výrazně odlišuje jedinečností svého hlasového projevu a její příjemně teatrální vystupování spolu s milým uvádění vlastních písní patřilo na festivalu k tomu nejlepšimu.

Módní propojování lidové muziky s populárními hudebními směry charakterizuje styly seskupení Jej družina z Bánské Bystrice a Benedikty z Karviné. Obě mladé formace temperamentními úpravami oslovují především mladé publikum. Slovenská sestava Jej družina hraje východoslovenské a rusínské písně ve vlastních úpravách; vedle nástrojů ryze tradičních, jako jsou gajdy (dudy), fujara, píšťaly, housle, používá instrumenty klasické rockové kapely. Jej družině však zatím chybí „vyhranost“, přesvědčivost v živém kontaktu s publikem. Příliš mnoho nástrojů (devítičlenná kapela)

a nepřiliš výrazný zpěv vyznívají na otevřené scéně až nepříjemně ploše.

Instrumentace Benedikty je obdobná, podobný je i repertoár – písně slovenské, ukrajinské i moravské. Zatímco u předcházejících vystoupení se obecenstvo bavilo vsedě na lavičkách, při vystoupení Benedikty někteří sedět nevydrželi a pustili se do tance. Tradiční dramaturgický tah – něco rychlejšího na závěr, po loňských Di Grine Kuzine a předloňském Orkiestru sw. Mikolaja – vyšel i tentokrát.

Hudba v pohybu představuje v České republice po dramaturgické stránce jedinečný festival. V programu se objevují kapely, které by se na jiném festivalu setkaly jen stěží. Vedle tradičnějšího folklóru zde hrají nejrozumnější fúze, a hudba tak prochází nejrozumnějšími oblastmi a styly, které se vzájemně doplňují a nechávají znít. Zníť lépe v kontrastech i doplněních, které na jednotlivých žánrových festivalech mohou uniknout. Pokud je dramaturgie festivalu, který nesází na přitažlivost známějších jmen, to pozitivní, zůstává problematickou stránkou akce vlastní produkce. Snaha o vytvoření tradice, o které lze snad při třetím ročníku již začít mluvit, pořadatelům příliš nevychází. Divácká účast je zatím tradičně

(sic!) slabá – cca 250 diváků, povětšinou místních, je ohlasem poněkud rozpačitym. Nepomohlo ani přesunutí festivalu ze zářijového termínu do hlavní sezóny. Jedním z důvodů bude zřejmě i slabá propagace festivalu – výtvarně zdařilý plakát bohužel není dostatečnou upoutávkou, a víme, na tak maličké akce se mecenáši právě nehrnou. Festival podobného, i když populárnějšího ražení na stejném místě tj. Valašské folkrockování mívá diváků pětikrát tolik. Velmi podstatným nedostatkem je ukončení festivalu po dohrání poslední oficiální kapely. Ona se nám ta muzika z pódia sice dobře poslouchá, ale teprve s pokročilým večerem vzniká v muzikantech ta správná nálada ke společnému zpívání a hraní, k té správné world music. A ten prostor tu zatraceně chyběl. Tak doufejme, že Jiří Plocek nepřemístí, jak se prý nechal slyšet, festival k Brnu, a že zachová přízeň regionu, kam Hudba v pohybu patří.

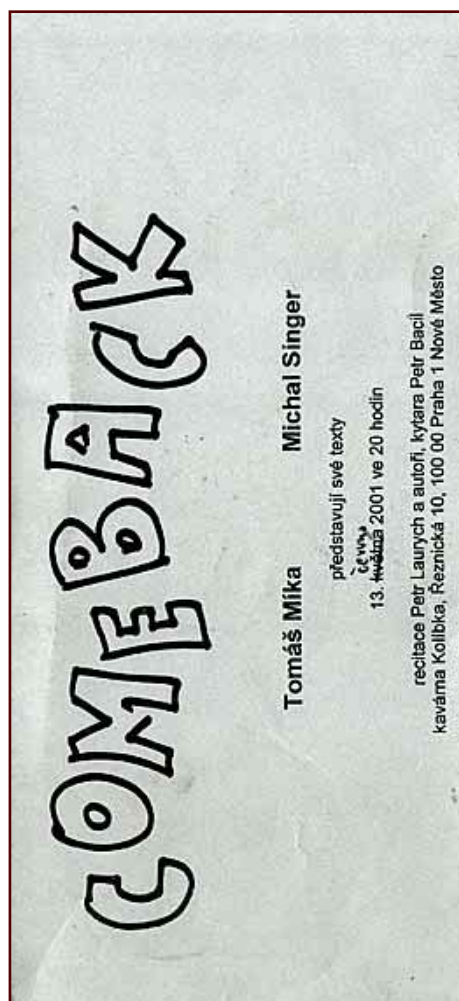
Honza Petružela, Tomáš Drkula

Hudba v pohybu, 14. 7. 2001 Rožnov pod Radhoštěm, Dramaturgie J. Plocek, Karlov-janky, Gorolé, Pavla Milcová a Peter Binder, Teagrass, Jej družina, Benedikta.

Míkova asistentka přehodila
žárovku přístroje plédem a Míka
zatím čaroval...

Comeback

Před cca 20 lety vystoupili studenti FF UK Tomáš Míka a Michal Singer s pásmem svých textů, scének a „činů“ v klubu ekonomů (v ulici 28. října, v domě s tržnicí; dnes tu sídlí mj. Penklub). Přeplněný sál byl tehdy nadšen z toho, co se před jeho zraky dělo. „Akce“, to bylo přesně to, co scházelo na začátku 80. let. Jít si po svém a navazovat na to, co jiní začali (a úplně jiní přetrhli...).

Proto jsem byl zvědav, co tehdejší aktéři předvedou dnes. Překladatel z anglického jazyka a malíř „provedli“ comeback 13. června 2001 v kavárně Kolíbka v Reznické (10). V malinké místnosti se sešlo daleko víc známých a přátel, než mohla vinárnička pojmut (já vím, že je to špatné slovo, jak říkal pan profesor: kačer pojímá kačenu, ale co). Už to, že lidé jsou stále ještě ochotni stát si na hlavě, sedět na zemi před účinkujícími, vedle nich i za nimi, mě potěšilo.

Verše M. Singra „četl“ Petr Laurych a Tomáš Míka „realizoval“ svoje trojrozměrné veršované projekty...

...Jakoby posunul Jindřicha Heislera a jeho realizovanou báseň *Z kasemat spánku* (1939) „z 2,5prostorového zpracování na hranici 2,9prostorovou“. Pomocí epidiaskopu, který jsem neviděl od školních dob a výuky

CO (civilní obrany), promítal na stěnu vinárny svoje básnické variace vznikající na ozařované desce přístroje, který si dovedu představit snad jen v markentických firmách při brífincích – demonstrátor maluje na fólie fixou vzrůstající hodnoty rozvoje firmy...

Míkova asistentka přehodila žárovku přístroje plédem a Míka zatím čaroval:

- na fólii s natištěnou básní o rybách posadil malé akvárium s rybami a vzniklý obraz „vrhl na stěnu“,

- fólii s natištěnou básní celou zasypal moukou a v takto vzniklém obrazu pomalu odkrýval, odprašoval jednotlivé verše,

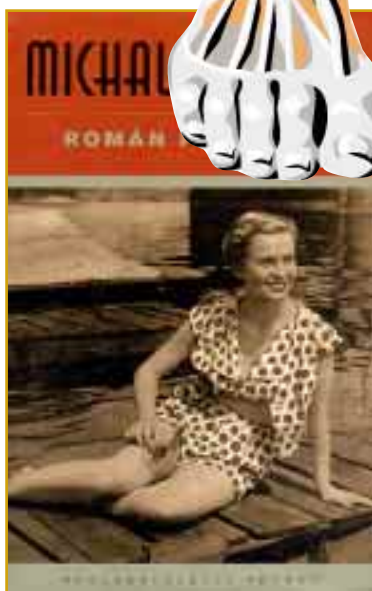
- položením talíře s přílborem vznikl na stěně totožný obraz, který byl postupně zaplňován potravou – jednotlivými texty z básně...

A tak dále. Možná to už dělal někdo před ním, možná to je nepůvodní, možná je to jen nápodoba zase jiné nápodoby. Nicméně tu před námi něco vznikalo jako v alchymistické dílně, někdo o tom musel přemýšlet, a vznikalo to jen tak, bez kydů, vlek a „pí ár“ agentur.

To tvoření má pořád ještě smysl. Má smysl se k němu vracet.

Daniel Tosevi

Fenomén Vivík a zábavný harlekýnek

Poněkud zvláštní formulace na záložce nové knihy Michala Viewegha **Román pro ženy** (vydal ho brněnský Petrov, kdo také jiný!), podle níž je tento prozaik „držitelem Ceny Jiřího Ortena“, nakonec není natolik kostrbatá, jak by se možná na první pohled zdálo. Jako kdyby Viewegh skutečně nebyl ani laureátem, ani nositelem prestižní literární ceny pro mladší autory, jimž je udělována za významný tvůrčí výkon, nýbrž opravdu jejím držitelem, tedy majitelem, člověkem, který si něco přivlastnil, nyní to drží a už to ze svého vlastnictví tak hned nevypustí. Nastává tudíž úkaz, že něco bude nadlouho nebo nastalo v držení konkrétní osoby, tj. úkaz, jež můžeme pojmenovat, že pro něco máme jednu provždy rčení „Tady je Vieweghovo!“, že tento spisovatel zmíněnou cenu drží a nikomu nevydá po dobrém. Něco na tom ostatně je: třebaže po vavřín držícím Vieweghovi bylo vavřínem dekorováno sedm dalších laureátů Ceny Jiřího Ortena, a byli mezi nimi umělci vskutku nikoli ledajací, žádný z nich se nestal jejím takřčeným držitelem, pachtýřem neboli vlastní-

kem. Tím je pouze Michal Viewegh, anebo, možná mnohem přesněji řečeno, fenomén Vivík.

Daným pojmenováním pochopitelně nemáme ani v nejmenším v úmyslu tropit si laciné žerty s autorovým příjmením: koneckonců v tomto případě jde všehovšudy o shovívavou slovní karikaturu, s níž přišel už před řadou let Bohuslav Vaněk-Úvalský ve svém románu Poslední bourbon: už tenkrát Viewegh představoval v očích svých generačních vrstevníků nebo o něco ještě později narozených literátů jakési zjevení jménem Vivík, které všem zájem majícím ztělesňovalo a symbolizovalo veškerou novou krásnou literaturu, v níž ovšem tím pádem nezůstal ani krapet životadárného prostoru pro ty ostatní, aťsi byli nebo jsou mnohem víc nonkonformní, postmoderní, undergroundoví, esoteričtí, experimentující, anebo i tradičnější, klasičtější, lyričtější, brutálnější.

Již tehdy se tudíž zrodil takřčený fenomén Vivík a zanedlouho ho bylo v české kultuře věru plno: točily se filmy podle Vivíka (divácky sice úspěšné, nicméně divác-

Fenomén Vivík

ké nadšení nikterak nevyvolávající), vznikly dramatizace podle Vivíka, připravují se televizní seriály podle Vivíka, pořizují se cizojazyčné překlady (Vivík uspěl dokonce i v Moskvě!), postrachem literárních kritiků není nikdo jiný než právě onen Vivík (je- nom pokud to není nachlup obráceně a nenahání-li Vivíkovi největší děs ba už v předstihu představa, copak o něm asi napíše nějaký prožluklý kritikus (jiní než prožluklí beztak nejsou), takže mu připadá nanejvýš rozumné, když jim první ránu pro jistotu uštedří sám, a to zvláště proradně a zároveň veřejně, přímo někde v textu každého nového díla.

Koneckonců proč vlastně ne? Vždyť fenomén Vivík aneb novější tvorba a ohlas nových knih k čtyřicítce se již blížícího Michala Viewegha se v české postmoderní knižní scéně čím dál víc pohybuje ve sféře stále vzdálenější nejenom od tzv. vysoké kultury (high-cult), ale i od tzv. střední kultury (mid-cult), až se holt stává, rok za rokem, knihu za knihu, pořád výraznějším synonymem nikoli literární četby, nýbrž eufemisticky řečeno, toliko literárního čtení. Přitom dozajista, o tom nebudiž pochyb, (zatím) nemálo talentovaného, nápaditého, občas dokonce sršícího vydařenými žerty a žertíky, nejednou se i docela líbícího, leč nápadně, nezřídka přímo posedle kupčícího s onou všudypřítomnou zkomercionalizovanou sexualitou coby s říjí globalizujících se společností, věru zcela po vzoru dutých televizních reklam a vlezlých dálničních billboardů.

Mluvit kupříkladu zrovna o spisovateli- vě dílku nejčerstvějším, totiž o Románu pro ženy, jako o vzorovém produktu masové kultury by v dané chvíli snad ještě nebylo fair play. Dá se však právem předpokládat,

že už zakrátko se bude o sounáležitosti doposud zdánlivě nenapodobitelných Vieweghových knížek s naprosto anonymní nebo nerozlišitelnou pseudoknižní makulaturou hovořit jako o něčem, co se přece rozumí samo sebou. Koneckonců – právě o tohle autorovi nejspíše jde především! Být na knižním trhu ten nejprodávanější, ten ostře nejsledovanější. Nikoli náhodou si toho v těchto dnech povšimli už i tvůrci comicsu Zelený Raoul a bez okolků mrskli nové Vieweghovy opusy do stejného rance spolu s tak obskurně načančanými elaboráty, jako jsou třeba chystané Dějiny ODS.

V souvislosti s Románem pro ženy stojí za zmínku ještě jeden symptomatický typografický úkaz: ač to skutečně nebývá v našich ani cizích krajích zvykem, Bedřich Vémola tu coby grafický úpravce nechal maximálně vyniknout autorovo jméno jako přímo hmatatelnou záruku čtenářského úspěchu, zatímco název knihy poměrně podstatně potlačil. Zase nejde o žádnou náhodu: zvolení náležitěho žánru bylo pro spisovatele tím nejdůležitějším tvůrčím aktem, zatímco na názvu už ani zdaleka tolik nezáleželo: šlo mu přece o to, aby Román pro ženy byl v první řadě a ze všeho nejvíce románem pro ženy, a zda má jít o román či románek, o červenou knihovnu nebo o po- čteníčko určené nanejvýš pro paní a dívky, jest venkoncem zhola lhostejno. Totální dominance takřečeného druhořadého literárního žánru patřícího k zábavné neboli oddechové četbě se tedy maximálním možným způsobem promítla i do stanovení konkrétního titulu, či rovnou do faktického zrušení titulu díla. Román pro ženy je tedy především skutečně románem pro ženy, a jak se kniha přesně jmenuje, na to směřjí čtenářky díla klidně zapomenout

a zábavný harlekýnek

a nebude jim to vytýkáno. Hlavně že vědí, čeho si mají žádat a čeho si mají dopřát: románu pro ženy.

Na druhé straně nelze nepřiznat, že ve vztahu k fenoménu Vivík se ledy hnuly i na opačné straně čtenářské popularity: když u nás totiž opět jednou do roka vyjde „nový Viewegh“, už kupodivu nečteme bezmála na všech mediálních sloupích, že prý jde o účinnou událost české literatury. Pravděpodobně po takových dryáčnických superlativech Michal Viewegh dál urputně touží, vždyť přece, jak jsme již naznačili, on sám dělá všechno pro to, aby se jeho knížka co nejlépe čili co nejvíc prodávala. Proto přece sepisuje své harlekýnské plytkosti pro cestující metrem a nabízí pak tímto duchem spřízněné knížky zase pro cestující metrem. Stejně však autor vzhledem ke svému ošemetnému příklonu k polobulvárnímu žánru jen stěží dovede zabránit tomu, co můžeme pojmenovat jako vieweghovský výprodej paměti!

A když Viewegh-Vivík vzápětí všechny své důvěřivě prostoduché a prostoduše důvěřivé čtenáře (arciže převážně čtenářky) dokonale ošálí volbou fotografické podobenky na přebalu, na němž se lepe skví ženuška v šatečkách předválečných nebo poválečných (ačkoli se v knížce vypráví o Lauře, hrdince sotva něco přes dvacet), záhy celé autorovo spisování vyhlíží přibližně jako neosobní reklama na práci prášky atp. Navíc můžeme konstatovat, že i toto nikdy nekončící lamentování nad fenoménem Vivík není de facto ničím než jinou formou reklamy na nějaké další prášky práci: tohle všechno už bylo nesčíslněkrát řečeno, takže se v tomhle smyslu neděje pranic nového ani v literatuře, ani v kritice. Jen Michal Viewegh tu pokročil

o krůček dál na své životní pouti stále víc prosperujícího literárního řemeslníka – a proč také ne?

Aby však na této své cestě k výšinám, při níž zabředává do nížin, viditelně prosperoval, musí přistoupit k totálním výprodejům svého rutinovaného vypravěčství. Samozřejmě paroduje své vzory, samozřejmě paroduje v intertextualitě díla vše, čemu tedy tak dychtivě propadá, ale smysl pro humor a vtipné pointy tento opus nezachraňují: přeparodovaný harlekýnek zůstává harlekýnkem. Nápady už nepřicházejí tak hbitě jako kdysi, a proto si je Viewegh vypůjčuje buď ve skurilních, anebo ve sterilních brožurách a tiskovinách. Kupříkladu frivolní vieweghovská scénka, kdy mladík své dívce roztírá ve vagině antižel jako epochální důkaz lásky až na hrob, už čtenáře ani nepohoršuje, ani nezaujme: tuto epizodu sem autor navíc jednoduše včlenil z jiného žánru.

Je typické, že hovory žen jsou v této knize jako by vystřiženy ze zvlášť ducha-prázdných časopisů pro ženy. Nebo jsme snad svědky toho, že suverénní vypravěč Michal Viewegh už neumí napsat jiný dialog než trapně apartní? Koneckonců je nemálo symptomatické, že jak stále víc se lacinému vkusu podbízející prozaička Barbora Nesvadbová, tak i mnohem „zavedenější“ Viewegh uzavírají fabuli svých nových knih (tolik snad smíme prozradit) různým faktem mateřství (zde: těhotenství), přičemž původně nechtěného, poté happyendově arcichtěného.

Když už tedy román pro ženy – pro které? S největší pravděpodobností především pro ty, které si čtou třeba v Blesku a v Supru, v denících, kde možná bude Viewegh svá příští díla uveřejňovat na pokračování

a kde bude své čtenářky připoutávat věčnou otázkou znící: Vráť se k němu? Tváří v tvář narůstajícímu bulvárnímu pokušení připojme k Vieweghovu Románu pro ženy ještě jedno malé post scriptum. Také zde se totiž autor honosí jakýmsi přiboudlým antiintelektualismem. Ten v Románu pro ženy spočívá v tom, že protagonisté, a to jak rodu mužského (reklamní agent Oliver), tak rodu ženského (Laura, redaktorka jakéhožto obskurního plátku, který nikomu nevádí, ale není k ničemu) dávají najevo málem furiantsky, že již zhlitli veškerou moudrost a že jim tudíž žádná špetka rozumu navíc nemůže být k užitku.

I když nehodláme tuto autorovu pózu brát příliš vážně, je nabíledni, že někdo to odnést musel. Předurčeným obětímránek se znovu stal literární kritik, tentokrát Jiří Peňás, který v Románu pro ženy vystupuje coby totální šašek a naprostý snob, potajmu ovšem přímo prahnoucí po závrtně prostých dívčích srdcích skrytých v ještě omamnějších plážových šatečkách. Nemáme žel povědomost, čím Peňás v nedávných dobách „Vivíkovi“ ublížil, připomeňme si však příběh Petra Fidelia. Ten svého času rozpoznal ve Vieweghově vypravěčství latentní nebezpečí literární komerce a konzumu, načež se mu spisovatel pomstil jak uměl: ve své další knize ho znectil v situacích nepochybně nejintimnějších. Čeho tím však dosáhl? Záchodové ataky na Fidelia nikdo soudný nemůže brát vážně, zatímco kritikovy soudy s odstupem času zjevně nabývají na závažnosti. Dá se dokonce říci, že již visí nad stále titěrnějším autorovým kumštem jako příslovečný Damoklův meč.

Vladimír Novotný

Patrick Ungermann se narodil českým rodičům, a to 17. listopadu 1973 v ukrajinském Novém Račíně. Nezáleží na tom, že jeho tatínek je ze tří čtvrtin Němec s kořeny ve francouzské porevoluční emigrantské šlechtě.

Ač si totiž Patrick už v dětství na úrovni denně mluveného jazyka osvojil ruštinu, ukrajinštinu, polštinu, slovenštinu a srbštinu, nikdy nezapochoval nad svým češtvím. Od nejranějšího dětství psal básně.

Když se v roce 1986 coby třináctiletý přestěhoval s rodiči do československé vlasti, chyběly už jen tři podzimy do revoluce, která Patricku vynesla do čela stávkového výboru broumovského gymnázia, za což byl vedením školy neprodleně vyloučen. Na nejrůznějších školách potom vadila jeho láska k Arábii (v době války USA proti Kuvajtu), k Jugoslávii (v době amerického bombardování JSR)... Přesto Patrick vystudoval na hradecké univerzitě anglistiku a společenské vědy, ukončil civilní službu na Ústavu filosofie a společenských věd a stal se odborným asistentem Katedry aplikované lingvistiky na hradecké fakultě informatiky a managementu. Už jím není. Vadil a bude učit angličtinu na jednom středním odborném učilišti. Přesto je dál šéfredaktorem kulturního časopisu České listy, redaktorem literárně-filosofického časopisu Prométheus, a po prvotině „Nehledejte pláč“ (Gaudeamus, 1996) mu nyní vychází druhá básnická sbírka, „Jemnocit“ (Progresstisk, 2001). Patrickův mluvený a psaný projev se od sebe liší jako dr. Jeckyll a pan Hyde. Proto vám k rozhovoru s ním nabídneme kromě jeho epického pásma „Bílé město“ k porovnání ještě doslovný přepis magnetofonového záznamu jeho vyprávění.

Představujeme Vám (nová jména české poezie a prózy)

3 Patrickové Ungermannové

– mluvící, vyprávějící a píšící

Následující rozhovor uveřejňuje redakce Dobré adresy přesto, že za leckteré politické názory by Patricka Ungermanna zastřelila. Někdy též vykuchala a naporcovala. Redakce zároveň chápe, že není pro rozhovor lepší reklamy než takovýhle úvod.

a) Patrick mluvící:

Na co zrovna myslíš?

Když ti řeknu, že v létě na podzim, na podzim na zimu a v noci na to, kdy se ráno konečně probudím z nespavosti, znamená to prostě, že myslím na budoucnost – občas mám chuť (a ne jednu) se jí posmívat, tu a tam ji polituji.

Jak si tu budoucnost představuješ a to v a) co nejtemnějších barvách, b) co nejjasnějších barvách?

a) Vlastně by si nikdo těch nejtmavších barev neměl všimnout. Ale tady budou dneska mocipáni ve svůj prospěch usilovat o to, aby lidi přesvědčili, že nepřemýšlet, ne-

číst, nesledovat pořady pro netuctového diváka a netvořit není újma, ale pohodlí. Člověk – nádeník (sice s královským pohodlím v porovnání se středověkou šlechtou, ale bez srovnání s blahobytem králů) dnešních monopolů – je pro mocipány nadějně nečinný ne-občan, který se odcizil svým kořenům. Jenže sama láska musí někde kořenit a mít nějakou sílu, která se projevuje činností, ne nečinností. Budoucnost v nejtmašších barvách je budoucnost lidí bez lidí.

b) Představme si ty světlé barvy doslova a do písmene: Modrý den doma se svými lidmi a s chaloupkou, kde se cítím jako ve své kůži, kde si vážím své ženy a dětí a dělám radost rodičům, aniž bych na sobě páchal násilí.

Mohl bys názorně popsat, jak se toto uvažování projevuje v obsahu a formě tvých prací (tj. nejen básní, ale i fejetonů, meditací, historických monografií a mých oblíbených vyprávění)?

Snažím seč mohu být zodpovědný. Pro budoucí pokolení bude přítomnost zajímavá potud, pokud jim bude srozumitelná.

Proto chci psát srozumitelně, aniž bych vytěšňoval smysl obsahu. A co se týče obsahu, snažím se obsáhnout to hlavní, neměnné, nekulisové v lidech a v mezilidských vztazích. Tvořím pro čtenáře, kteří chtějí přirazit... Tedy přirazit u mého ostrůvku, vyznat se na jeho pevnině, a neváhají zamýšlet se a dovtipovat se. A moc si přeji, abych se prostřednictvím své tvorby mohl bavit s lidmi, kteří se u nás i jinde objeví za sto či za mnoho set let.

Čtenáři mi neuvěří, že mluvíš přesně tím slohem, jakým to píšu. Zjevně tě nepoznamenal slovník doby zležérňování a zlidovění, která vrcholila v Americe Woodstockem a u nás Pražským jarem a pokračuje dodnes. Tady jsme tímto procesem poznamenání všichni. Řekl bych, že tato tvá mentální i jazyková jinačnost bude způsobena faktem, že jsi volyňský Čech.

Volyňští Čechové měli nespočet dobrých důvodů k tomu, aby si češtinu, svoji mateřštinu, sveřepě udržovali a všelijak rozvíjeli, byť často bez spojovacího kanálku s češtinou ve vlasti. Volyňští Čechové, dnes se už v podstatě nerodí, byli totiž hrdí lidé: Našli odvahu odejít dost daleko za hranice Rakouska-Uherska, a ne jako nynější uprchlíci k nám do ubytoven s pravidelným sociálním příspěvkem, ale jako zdatní hospodáři s vůlí vymýtit neprostupné hvozdy, žít prozatímne i deset let v zemljankách (v dírách v zemi), čelit vlkům beze zbraní a bez jakéhokoli zájmu ruských, polských, německých, sovětských a ukrajinských (tím vším Volyň ve dvacátém století prošla) státní sil. Slovanské ciziny nakonec prospěli tak, že naučili místní Ukrajince lépe hospodařit, pár Rusů číst, několik polských rodin čistotě a německé vojáky shovívavosti. Ale zpátky k češtině. Titíž lidé mě naučili, že nejsi-li ve své vlasti pán, jsi v ní kmán a že mateřština může být mé naprosté panství, jestliže si ji poctivě zamiluji.

Co rád jíš a jakou hudbu přitom posloucháš?

Znám bajku o krávě a psu. Pes ví, že má kráva narozeniny a ve snaze potěšit ji nese jí to, co sám rád, kost! Ten pes si váží krávy tak slepě, že si neuvědomuje, že ona kost nerada. Já jím rád až na nenaložené salátové okurky všechno. Nenaložené salátové okurky mě dohánějí k zoufalství. Ale doma mě učili: doma jez co chceš, u lidí co ti dají. Míval jsem snoubenku, jejíž rodiče mě pozvali na oběd. A sladkou tečkou byly krájené salátové okurky. Snědl jsem je a s dívkou se po dvou a půl letech rozešel. Při památné večeři s okurkami jsme poslouchali Smetanovu Mou vlast. Tu poslouchám výslovně rád!

Jsi mistr v různých srandičkách. Když začneš vyprávět, je to pro mě osobně největší prožitek z tvé tvorby. Proč vyprávění živoří na pokraji tvého zájmu?

Neživoří. Vyprávím a bavím tím publikum velice rád, ale mám z té zábavy radost jen když jde o přirozené publikum náhodně seskupených přátel. Před organizovaným publikem se cítím nejmenším na celém světě. Nejenže rád vyprávím, rád si i zazpívám, i když jste to slyšeli málokdo. Ostatně proč bychom si neměli uchovat nějaká ta tajemství?

Rád spojuji otázky dohromady, když to respondenty mate. Takže – ovládáš devět jazyků – devět melodii, k tomu housle a vlastníš velkou sbírku etnické hudby, minulé léto jsi nás krmil Ruskem, Ukrajinou, Tureckem, Íránem, Izraelem a Senegalem. Řekni mi u všech svých jazyků (u všech melodii) barvy a chuti, které z nich cítíš.

Možná podle jejich znalosti od jasných barev po bezbarvost, od kořeněných chutí po nemastnost neslanost. Čeština je má mateřština, hraje mi celým spektrem barev a chutná mi dětstvím s maminkou. Ruština patří ke škole a k Puškinovi. Má ocelovou barvu naklepávané kosy a chutná mléčně

3 Patrickové Ungermannové

– mluvící, vyprávějící a píšící

představujeme

Vám
(nová jména české
poezie a prózy)

jako čerstvě nasečená píce. Ukrajinština bude do šeda, jako nádech na nevyspravovaných cestách a jako jazyk ulice mi chutná po nezralém jablíčku. Angličtina se mnou jde od gymnázií. Má modrofialovou barvu moře s piráty a moc mi nechutná, ovšem na jídelníčku je teď všude. Srbština je mé zakázané ovoce, nachová dužina granátového jablka – jí se až na jádérka. Ze španělštiny a z turečtiny znám tak pár slov. Tady se blížíme k bezbarvosti se vzdálenou chutí téměř nechutnaných vín a tureckého medu. Z komerčních důvodů se ve východočeském pohraničí začíná mluvit polsky (polštinu mě učila babička, která měla polské školy). Polština by měla být zelená (Jacek zelone ucho) a chutnat by měla po větru – široký záběr něčeho, co profičí mezi prsty.

Ale přes všechny země, které jsi navštívil (já, který byl nejdál v Berlíně, ti můžu jen česky závidět) to vypadá, že máš vlastně jen dvě vlasti. A tou druhou není ukrajinská Volyně, je jí Jugoslávie, kam odmalička jezdíš, kde jsi potkal svou první lásku, kde jsi zažil bosenskou válku a jako živý štít i americké bombardování v devětašedesátém...

A také obyčejné události, kdy se staříci stáhnou před poledním žářem do vinných sklepů a vedou táhlé hovory, zatímco mezi balkóny v uličkách širokých padesát čísel odkapává voda z oděvů na provazech. Srbsko je nedoceněný slovanský předobraz našeho vlastního národního bytí. Je hrdé a zkoušené. Hrdé a pokoušející se o mnoho plánů jsou i jeho národnostní menšiny a těch (menšin i jejich smělých plánů) umí využívat zá-

mořští loutkáři. Srbsko je bojující, má už takové dějiny, a ke všemu je má takové i Černá Hora. Přesto není Balkán žádným zaostřeným ohniskem chronického neklidu v Evropě. Ano, je takový, jaký si ho Evropa udělala, je skladištěm opotřebovaných vynálezů evropského světadílu a evropský světadíl je zase jen poloostrovem na březích Asie. Srbsko je vnitrozemím Balkánu, druhým a nezřeným středem Evropy, zatímco první – zřený, náš – střed už za sebe nebojuje. Jde tedy ještě vůbec o střed? Uvidět mír, válku a pak opět mír (úplně jiný mír), to není takový chaos, jako je střetávat se s hloupostí, závistí, ustrčeností a najednou pak s moudrostí, která je důstojná svou odvahou. Ale na lásku člověk nezapomíná, nedá se...

Na poslední otázku se ptá celá naše úzká (nebo široká?) skupina studentů a učitelů na Univerzitě Hradec Králové a už pomalu celá česká kultura: „Je normální ta česká tradice, že člověk, který chce u nás dělat uměleckou profesi musí mít buďto bohaté rodiče, kteří ho živí nebo se podřídí a dělat co po něm chce Svatá trojice Strana-Vláda-Trh?“ Ty jsi ten první typ, já se z této tradice tak trochu vymykám, protože, jak víš se nestydím žebrať a dojídat talíře s bezdomovci. Čeští dramatici Tyl a Thám umřeli v polovině devatenáctého století neznámo kde, podle selského rozumu nejspíš hladem. Umře na stejnou chorobu ve století jedenadvacátém i Ungermann (Karlíček, Zítka, Soukup...)?

Jak to s těmi pány z jedenadvacátého století bude je národu zatím šuma fuk. Ne-

divme se mu, on nás nezná. Znají nás úřady, kde žádáme o stipendia a podpory v nezaměstnanosti a kam nám z platů, o kterých hanba mluvit, posílá stát stržené daně. A zmíněná byra o nás mají mlhavé povědomí jako o číslech na cestě mezi porodností a úmrtností. I když i tato evidence selhává. Například mému čtrnáct let mrtvému dědovi loni popřál městský úřad pevné zdraví. A pak původní česká tradice (přemyslovská, z doby krále a císaře Karla čtvrtého – otce vlasti, z bouřných časů husitského vzepětí až po začátek doby temna, doby rekatolizujícími „pány“ pronásledovaného tvořivého humanismu na příklad z hlavy a pera Komenského) umění velmi přála. Ovšem posléze do nás vklouzla ona doba temna. Trvala dlouho, předlouho a dosud úplně neskončila. Trefně ji vystihuje slogan reklamy na práci prášek: Ta špína je zažraná! Ano, je. Ale kde hledat kouzelný Palmex plus, který nás vypere do běla? V revoluci? Ta je dnes pro všechny nepohodlná, její boty tlačí. V reformaci? Asi v reformaci, kterou si představuji jako postupné pronikání dobra do myslí mocenských struktur, aby tyto nesrážely, nebrzdily nebo nepřehlížely tvořivé duchy bez peněz. Národní obrození je u nás naprosto nehistorický, věčný proces. Vlastně se divíme jen tomu, že zasáhl i nás, tak mladé, tak nemajetné a tak citlivé.

Děkuji Ti za rozhovor.

Tomáš Koloc

b) Patrick vyprávějí:

Přepis části rozhlasového pořadu ČRo Hradec Králové „KOUZELNÉ KUKÁTKO“:

Báseň Bílé město patří mezi ty mé troufalosti, které jsem se rozhodl poslat do literární soutěže. Opatřil jsem si velkou obálku, zabalil jsem báseň Bílé město a jdu na poštu. Byla to taková ta pošta u nádraží, vejdu, dveře se otevřou, jdu s tou obálkou ke kukani a říkám:

3 Patrickové Ungermannové

– mluvící, vyprávějící a píšící

Vám
(nová jména české
poezie a prózy)

„Dobrý den, mám tady jeden dopis.“

Paní říká: „Zpět, musíte se nahlásit!“

Já říkám: „Komu?“

Paní říká: „Vidíte tam toho člověka? On vám poradí.“

Tam ten člověk byl v podstatě takový příslušník s pendrekem, který postával u dveří. Vrátil jsem se k příslušníkovi s pendrekem a říkám:

„Dobrý den, Ungermann, Ústav filosofie a společenských věd.“

Příslušník říká: „Zpět!! Co to má bejt?!“

„Du se nahlásit, nesu dopis, v dopise mám báseň na literární soutěž...“

„Moment, moment! Co to má bejt?!“

„No, ta pani v tý kukani mi poradila, ať se du nahlásit, tak já du.“

Říká: „To musíte tady k tomu číselníku!“

Pár metrů od příslušníka v tom místě, kam šermoval pendrekem, stála skutečně taková kraksna, to byl číselník a na kraksně bylo mnoho mačkátek: Jedna, dvě, tři, mnoho trojmístných mačkátek...

„Zmáčkněte si a čekejte!..“

Zmáčknul sem si a koukám do tý pošty.

Čekal sem.

Na obrovském displeji se objevilo nějaké číslo, bylo to číslo šedesát dva...

Já čekám.

Když už jsem čekal delší čas, obrátím se tázavě na toho příslušníka a říkám:

„Nu?“

„Vytáh ste si číslo?!..“

„Číslo sem si nevytáh. Kde si mám vytáhnout číslo?“

Příslušník mě dotlačil pendrekem ke kraksně a skutečně z jednoho otvoru vylezlo číslíčko, byla to taková účtenka jak jsou v obchodech, vytáhnu si číslo, koukám na číslo, světe div se – šedesát dva.

Teď mi říká: „A teď si najděte kukaň s příslušným číslem podle displeje.“

No, to bylo jednoduchý, ve třech kukaních se nic nedělo, tak jsem přišel zase k tý paní, která tam byla jediná, skutečně nad její kukaní se rozsvítila šedesát dvojka. Dojdu s obálkou s básněma, říkám:

„Dobrý den, tak jsem tady zas s těma básněma?“

„Máte čísílko?“

„Mám. Víte, trvá to dýl ale je s tím větší legrace. Děkuju, nashledanou.“

c) Patrick píší:

BÍLÉ MĚSTO

Na mapě, ba ani na té největší
žádné Bílé Město nikde neleží.
Nikdo zkrátka neví, kde zakotvil syn
šťastných lidí, básník Xóxi Morchadin.

A proto i příběh o mém strádání
se může zdát nudný jako pokání,
vytržené z klekátko zpovědnice
za poslední bouře za kus krajíce.

A já bych byl tichý jako ona zeď,
proti které se nevelí přímo hled,
jenže pro ty oči, když už ke mně jdou,
jsem se rozhodl skoncovat s němotou.

Jak jsem řekl předtím, vím snad jenom já,
kde je Bílé Město plné baroka,
posledního slohu, který vévodil
zvlněnému kraji, jehož horský týl

jiskří jako bájně horstvo Viláje,
o němž na všech mapách chybí údaje.
Tedy Bílé Město, nejdřív ulice,
žádná jednotvárnost. Sady, vinice

a oslík, co spásá trny makie,
a dlažba z dob zdejší římské legie.
Vejdeš do strže z bílého vápence,
nad hlavou most z časů staveb pro žence,

před očima trhy a rytmický ruch,
rozpálené líce, rozpálený vzduch.
„Sáhněte si, prosím, na má plátýnka.“
„Nic neříkej, chtěl bys hračku pro synka!“

Pane máte štěstí, datle jako med
nabízím je levně, sněž je třeba hned.
Zbytek si odneseš v pěkném košíku,
pletla jsem ho z lýka, dej pár pětníků.“

„Hledáš někoho a nevíš, kde má dům?
Dovedu tě, stačí mi pár krejcarů.
Ale vidím brachu, že chceš zabít čas,
pojď si zahrát karty o můj kanafas.“

„Nehraj se šejdířem, zvu tě na sklenku,
právě hostím vědmu, naši šařenku,
přimluví se, aby k tobě přisedla,
kup jí víno, ona má dar od boha.“

Všichni jako pěny a těch diváků!
Vědma hladí prstem okraj šufánku
a sklo dotýkané bříškem malíčku
spustilo podivně tenkou písničku.

Vědma na to zírá, v tváři nepokoj.
„Tvá láska je, chlapče, příliš těžká zbroj.“
A což není zvykem, nevypila nic,
do vína se vlila hudba ze sklenic,

neboť každý cinkal druhým na zdraví,
až to zvoní v uších, loupe do hlavy.
Proto jsem se vrátil na dno ulice,
ve které už bledlo světlo měsíce

násobené šperky mladých zlatníků.
„Kupte pěkný košík za pár pětníků.“
Tedy Bílé Město, náměstí je ták,
kde má sochu veliký bán Plamenac.

V oknech a v průchodech, kolem říms a ramp
ligotá se zlato petrolových lamp,
barva, do níž místy voní večere,
až bych se posadil na práh před dveře,

posadil se jako černá Micina
na chvíli, kdy žebrák dřepí u vína.
Tedy Bílé Město z vršku bílých skal,
po kterých se plazí železniční val,

na jehož kolejích zítra uvidím
sedět milou bytost, žlutou od květin.
Vyspěme se na to v jutě lodníků
s prosbou, ať nás chtějí za hrst pětníků.

Zdalo se mi, že mám cestu po vrších.
Víte, já mám slabost pro východ a jih,
protože když svítá do ohřátých niv,
naplní se prostor párou šedých hřív.

Zakryl jsem se jutou a byl spokojen
v předtuše, že místnost zabydluje sen.
Tedy Bílé Město v očích děvčete,
které trhá levanduli, „nechcete“?

„Rád, vždyť tahle vůně zmámí člověka“.
Podává mi svůj trs: „To je arnika“.
„Pak i vy jste jedna z květin ve mlázi,
ke které se nevědomky přichází

vstřebávat a prožít zvláštnost bezbřehých
okamžiků, nasát východ, zažít jih“.
„Já mívala sponku s hvězdou Venuší“.
„Já měl zlatou podkůvku“. „A na uších

jsem toužila nosit šperky ze stříbra“.
„Ve snu jsem vás viděl, že jste krajina
se stříbrnou stuhou řeky v peřejích“.
„Navštívil jste někdy dříve slunný jih“?

„Nevěděl jsem, že jste celá slunečná“.
„Nebyla bych jinak chladná, netečná“?
„A když strádáte, když vás uzamkne splín“?
„Čtu básně, které psal Xóxi Morchadin“.

Tedy Bílé Město po čtrnácti dnech,
Bílé Město v hustých dusných zábalech
zamračených oblak, hřmí, valí se déšť,
na okenice doráží kalná smršť.

3 Patrickové Ungermannové

– mluvící, vyprávějící a píšící

Vám představujeme
(no a jméno české)
a prózy)

V komnatě se svítí vonným kahanem,
teď teprv se cítím ovládnutý snem,
teď, když dívka sedí na mé posteli,
čte o básníkově smutném veselí,

a aniž se svléklo jedno z oněch slov,
aniž jsme cítili touhu začít lov,
aniž jsme sálali jak had v ruinách,
ozřejmoval se nám mezi lidský vztah.

Pod stropem se rýsovala postava
staré vědmy z krčmy Drago Šopova
a pískání nespočetných šufánků
zopakovalo vědminu říkanku.

Probouzím se chvatně, už jsem navyklý,
koupelí a kávou sklátím mohyly,
o které bych přes den pořád klopýtal.
Už vidím, kdo všechno by mi namítal,

že se nějak jinak chovám k okolí,
třeba cestou z domu, cestou do školy.

Jednou jsem cestoval k moři, byla tma,
přesto do skel autobusu pronikla

silueta opuštěných příbytků.
Největší z tam sesbíraných zážitků
bylo zahoukání, když projížděl vlak
a rozvěsil čtverce světél po skalách.

Každé z těchto zářivkových plátýnek
probudilo shluk vyrudlých vzpomínek
na mandlové oči, které ke mně jdou
s prosbou, abych už skoncoval s nemotou.

Nevím, jestli budu moci milovat
hnědé oči. Hnědé oči, mám vás rád,
ovšem tuze kamarádsky na lásku,
až se lekám důvěrnosti závazku,

který má být do života posilou,
ne divadlem poezie nebo jinou hrou.
Ano, klid a dobří lidé především,
a co mohu uctít, ctím a velebím.

Nemocný, ba porouchaný vděčím všem,
kterým mám tu čest být zvláštním přítelem.
Nehněvej se, paní, na mé váhání,
je to velká únava z vysílení,

je to spánek v ložce z borové kůry,
je to odpočinek uprostřed túry.
Kdekoli na nebi zahřímá letka,
s mým sluchem z vesnice se ten zvuk setká

a bude burcovat toho, kdo škodí,
aby se utopil v borové lodi.
Lodička vypluje prázdná a čistá,
do hnědých očí se ponoří klisna,

která mým životem pronesla lásku
jako květ chryzantém nánosem zmrazků
na bílé posteli prvního sněhu.
Dej, co mi můžeš dát, dej mi svou něhu!

„Uprostřed Vás stojí, kterého neznáte.“

(Číhošťský zázrak očima dvou historiků)

Páter Josef Toufar

V roce 1994 se Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu (ÚDV) začal zajímat o příslušníky Instruktažní skupiny StB z roku 1950. K soudu se podařilo přivést jen jediného, poetickým jménem se maskujícího usvědčeného brutálního násilníka Ladislava Mácha. O francouzské holi si došel roku 1998 pro rozsudek. Dostal pět let nepodmíněně. Později byl trest změněn na dva roky, také nepodmíněně. Mácha trest dosud nenastoupil ze zdravotních důvodů a se svou vinou dožívá na svobodě. Před soudem se církvi a „panu faráři Toufarovi“ omluvil, prý neuměl rozlišit dobro a zlo a nepostřehl, že špatnými prostředky prosazuje věc, o které si byl jist, že je správná.

Otázka jeho činů a činů jeho špiclovských kamarádů se tak přenesla ze soudních síní a kanceláří vyšetřovatelů do archivů a pracoven historiků. Co má tedy Ladislava Mácha na svědomí. Případ, jehož jméno zní sladce, nevině a dětsky – Č í h o š ť.

Přestože se problému tzv. Číhošťského zázraku věnovalo již několik monografií, vyšly v první půli letošního roku hned dvě další studie. Jednu napsal historik vrátivší se ze čtyřicetiletého exilu – Bořivoj Čelovský a nazval ji „Strana světlí prostředky. Martyrium faráře Josefa Toufara.“ Tu druhou, podstatně kratší, která je součástí edice Sešity ÚDV, vydal mladý Jan Kalous a jeho studie nese název „Instruktažní skupina StB v lednu a únoru 1950. Zákulisí případu Číhošť.“

Vraťme se tedy do nepřívětivého roku 1949. Že se komunistická strana nechystala s církvemi všeho zaměření nijak miliskovat, je zřejmé. Věřících bylo rok po puči v Čechách (a což teprve na Slovensku) dost a dost. Orgán strany a vlády – církevní šestka –, kterou tvořili Clementis, Široký, Fierlinger, Kopecký, Hendrych a Čepička, dostala za úkol z církevních otců a sester udělat beránky a ovečky poslušné rudého pastýře. Orgán se ostatně kasal svými úspě-

Tak jako Píka v armádě, Horáková mezi politickými oponenty a Slánský v rodné partaji, měl být Toufar zrádným psem, odporným agentem revizionizmu mezi našimi věřícími, které zneužíval ke svým nekalým rejdům; v pozadí „najdeme nakonec špinavou a ničeho se neštítící ruku imperialistů z Wall Streetu a jejich náhončího, Vatikánu...“ V místy překvapivě prostoduchosti komunistické propagandy je mnohé průzračné: za vším stojí Vatikán, vystrkuje růžky.

chy: „Máme již první kněze členy JZD, kněží se zapojili při podepisování zdravotice Stalinovi.“ Všechno ale bylo málo. Vymyslela se tedy Katolická akce. 10. června 1949 šestka vydala své prohlášení, v němž mimo jiné slibovala „přičinit se o hmotné zajištění činnosti církve“ a „řešit poměr státu a církve v duchu soužití a spolupráce.“ Provolání Katolické akce podepsalo na tisíce kněží. Vatikán okamžitě pohrozil, že ty, kteří podepsali, exkomunikuje. Velká část ihned podpis odvolala. Kněžstvo tedy znovu rodinnému tandemu Gottwald – Čepička utřelo nos. Ne ale všichni; kněží – kolaborantů bylo nemálo, po Únoru prostě ani klérus nebyl v rovném šiku jako jeden kolárek.

Do hry vstoupila StB.

V neděli 11. prosince 1949 kolem 9:30 pronesl v malé obci Číhošť u Ledče nad Sázavou při svém kázání na biblické téma „Uprostřed Vás stojí, kterého neznáte“ páter Josef Toufar slova: „Zde ve Svatostánku je náš Spasitel...“ Možná bezděčně, unesen

tak trochu svým kázáním, učinil široké gesto, ukázal směrem k oltáři a pokračoval dál. Oči farníků – jak později Toufar zjistí, přesně devatenáct párů očí – pohlédnou na oltář, na malý krucifix... a ten se několikrát vychýlí vlevo a vpravo, aby se nakonec ustálil lehce vychýlen k Západu. Přestože tím momentem začal Toufarovi očistec na zemi, o „zázraku“ se dovídá až o den později; sám pohyb kříže neviděl a řekl mu o něm až místní kovář v pondělí.

Do Číhoště se začnou sjíždět poutníci; někteří z nich mají pod klopou odznak státní bezpečnosti. Tisk rozsáhle informuje. A strana má svou oběť pro připravovaný proces s katolickými kněžími. Tak jako Píka v armádě, Horáková mezi politickými oponenty a Slánský v rodné partaji, měl být Toufar zrádným psem, odporným agentem revizionizmu mezi našimi věřícími, které zneužíval ke svým nekalým rejdům; v pozadí „najdeme nakonec špinavou a ničeho se neštítící ruku imperialistů z Wall Streetu

a jejich náhončího, Vatikánu...“ V místy překvapivě prostoduchosti komunistické propagandy je mnohé průzračné: za vším stojí Vatikán, vystrkuje růžky.

Na scénu (kupředu levá) vstupuje vyšetřovatel Mácha se svou skupinou. Byla pověřena zpracováním kauzy Číhošť. 28. ledna 1950 přijela jednotka StB z Prahy a Jihlavy do Číhoště, i přes varování, že věřící svého faráře chrání. Dva příslušníci v civilu vešli na faru, představili se jako žurnalisté a požádali Toufara, aby jim ukázal místo zázraku a pohovořil o něm. Toufar bezelstně vyšel, před farou jej posadili do auta a odvezli do vězení ve Valdicích. Žádné jménem zákona nezaznělo, zatykač nebyl vystaven; Toufar byl unesen.

Výsledky probíhaly takřka denně a na Toufarovi „pracovalo“ několik vyšetřovatelů. Páter Toufar – vypovídal. Mluvil o mnoha (možná až příliš mnoha) skutečnostech. Jen k provedení zázraku se nechtěl přiznat. Vytáhli na něj nepravdivé obvinění z homo-

„Uprostřed Vás stojí, kterého neznáte.“

(Číhošťský zázrak očima dvou historiků)

sexuality. To bylo v 50. letech přítomno jako tradiční prvek všech procesů s kněžími, nešlo tedy o něco speciálního pro Toufara. Nic pořádného na něj neměli.

A tak když ostatní soudruzi na konci února odjeli do terénu sbírat na Toufara materiál, odvedl si jej Mácha do sklepení valdické věznice a tři hodiny jej mlátil pendrekem po těle a hlavně přes bosé šlapky nohou, dokud z něj přiznání, že zázrak provedl on, nevymlátil. Když to bylo málo, dostal Toufar karlovarskou polévku – přesolené jídlo, po kterém nesměl dostat napít. Proč ten zvrát? Proč najednou bití a přiznání? Gottwald chce na blížícím se zasedání ÚV, které rokovalo o stavu církve, odhalit Číhošť jako příklad zrádnosti kléru. Podle pozdějších výpovědí vyšetřovatelů jim měl ministr vnitra Nosek vzkázat, „dejte Toufarovi na zadek, nechce-li se přiznat“, nebo „tak mu dejte na prdel a ono to z něj půjde.“ Gottwald zase údajně poznamenal, „že se v tom moc hrabem.“

Mácha vymlátil z Toufara doznání, že pohyboval křížem, že osahával malé chlapce atd. Jenže, hned několikrát jenže. Podle jazykové kriminalistické expertizy poslední výpovědi právě ona doznání Toufar nediktovat. Podpisy Toufara pod protokoly rovněž nejsou vzájemně totožné – některé jsou jeho a některé ne. Mechanismus k pohybu křížem popsán „Toufarem“, nefungoval. Krátce po výsleších převezla státní bezpečnost Toufara do Číhoště a pokusila se s ním natočit propagandistický snímek „Běda tomu, skrze něhož přichází pohoršení“. Toufar ale už nebyl s to. Na kazatelnu jej muse-li vynést a tam se zhroutil. Převezli jej do

Prahy a byl operován na prasklý, patrně dvanácterníkový vřed. Po operaci zemřel, bylo 25. února 1950. Pohřben byl ve společném hrobě.

Tolik ve stručnosti o základní kostře martyria faráře Toufara.

Oba historici – Kalous i Čelovský – použili ve svých studiích obdobné postupy. Například své texty doplnili kompletními či aspoň rozsáhlými citacemi pramenných materiálů a dokumentů. To však nebrání tomu, aby každý z nich vytvořil pohled trochu jinak nastavený.

Čelovský se omezuje na vylíčení případu od jeho začátku až po nové vyšetřování v šedesátých letech, respektive naopak – jde proti proudu času. Kalous se více než Čelovský věnuje další době po roce 1994. Na prostoru de facto jen osmadvaceti stran textu (plus poznámky, dokumenty a přílohy) se detailně věnuje StB jako organizaci. V podrobném poznámkovém aparátu líčí životopisy všech aktérů případu a např. u komunistických politiků a důstojníků StB popisuje jejich kariérní postup.

Zajímavý je moment, který ani jeden z historiků bohužel výrazněji nerozvádí. U Kalouse se dovídáme, že Toufar „složil slib věrnosti ‚lidově demokratické‘ republice.“ Na závěr své studie přikládá Kalous příspěvek vyšetřovatele ÚDV Adolfa Rázka, přednesený na konferenci Stát a církev v ČSR v roce 1950 pod názvem „P. Toufar – oběť proticírkevní strategie režimu“. (Tento text není ani Bořivoji Čelovskému neznámý, cituje jej ve svém „Martyriu faráře Toufara“.) V archivních materiálech právě Rázek objevil k podpisu Toufara pod slib věr-

nosti komunistickému státu tuto podstatnou výpověď: „Také hlášení církevního administrátora tajemníka Jiráčka z 21. ledna 1950 (sic! během největší zázrakové hysterie!) na Církevní oddělení KNV konstatuje, že „...Toufar Josef, administrátor v Číhošti, podepsal [slib věrnosti – pozn. autora] rovněž klidně a bez rozpaků... Zval předsedu ONV k návštěvě a jeví známky rozrušení událostmi kolujícího zázraku... Sám prohlašuje, že fyzicky to není možné, že by to byl zázrak.“ Čelovský a vlastně i Kalous jaksi přešli informací, že Toufar po zázraku, ve chvíli, kdy má farnost plnou poutníků a mluví se o znameních proti komunistům, přijde (či je pozván? – kdo pozvání inicioval?) k „nadřízeným“ a tam podepíše slib věrnosti, spadající pod Katolickou akci. Nerozuměl snad dění kolem sebe? Nevěděl, co podepisuje? Na poslední chvíli se chtěl krýt? Chtěl demonstrovat věrnost státu, potažmo straně? Proč vlastně zázrak, byli-li proveden lidskou rukou, se udál v Číhošti? Proč se obětí stal Toufar?

Rázek přichází i s další zajímavou poznámkou. Toufar se ve vězení po Máchově bití měl pokusit o sebevraždu. Rázek k pokusu o oběšení poznamenává: „V téže zprávě sepsané po 23. únoru (tedy po výsleších s bitím, pozn. mg) píše Mácha, že se Josef Toufar v noci poté pokusil dvakrát o oběšení (čímž si měl způsobit poranění po celém těle, jak prý sebou tloukl). Každému, kdo prošel vězeňským oddělením StB v roce 1950 je jasné, že takovéto sdělení je jen účelové, protože v té době nebylo možno čím a na čem se v cele oběsit.“ Důvodem byly Máchovy obavy, aby se Gottwald a Nosek,

kteří chtěli s Toufarem iniciovat proces, nedověděli, že to byl právě Mácha, kdo Toufarovi pomohl na onen svět a tak jim zpackal plány na proces. Také se u Rázka dovídáme např. to, že kněz, který nahradil Toufara na nejbližší bohoslužbě po zatčení – únosu, a byl přivezen z Prahy, se jmenoval Konáš (jen to jedno písmenko chybí), což se od Čelovského ani od Kalouse nedozvíme.

Jak to tedy v Číhošti bylo? Čelovský dovádí své důkazy a úvahy, své kritické hodnocení archivního materiálu k závěru, že „farář Toufar se stal obětí zločinného režimu.“ Nelze se nad tímto výsledkem ubránit dojmu, že snad nebylo nutno ani sedat ke stroji. Kalous neváhá zcela jasně a bez vytáček napsat, že smrt Toufara způsobil Mácha; proti všem lékařským posudkům, které svádějí vinu na pozdní ošetření nemocného.

Přesto by měl být jeden moment z Čelovského závěru vyzdvihnout – Toufar je skutečně obětí, nikoli protivník. Byl vybrán ze své farnosti a zabit. Není vojákem Píkou či političkou Horákovou, kteří proti režimu brojili. Ani srovnání s Fučíkem, které se v obou studiích objevuje, není přesné. Fučík na gestapu mluvil, aby mátl a sváděl na falešnou stopu. Toufar vypovídá vlastně bezelstně. Například 2. února řekl ve Valdicích, „že mu ledečský děkan Slavíček vysvětlil pohyb křížku jako symbol vítězství kříže nad marxismem.“ 14. února byl Slavíček zatčen. Takové chyby, i když je z období ných kiksů Fučík také viněn, profesionální odbojář nedělá. Toufar nebyl odpůrce režimu. Z toho, že na střet s StB, natožpak s Máchou, nebyl připraven, že byl vlastně odbo-

jový diletant, je možno odvodit, že o zázraku opravdu nevěděl. Navíc, jak bylo ukázáno výše, žádný mechanismus na pohyb křížkem vlastně nebyl schopen popsat.

Kalous také otevřeně píše, že „příčinu pohybu křížku se nepodařilo dodnes objasnit.“ Jasně, pravdivé, ale možná trochu jednoduché, když nenásleduje pokus o vysvětlující důkaz. Kalous konstatuje, že o vině a provokaci StB se lze jen dohadovat. Který dohad je ale pravděpodobnější? Čelovský vše hází na StB – provokace, jak zřejmé. Jako nejpádňější důkaz toho, že StB minimálně věděla, kdo tahá za nitky, dokládá tuto konstrukci. Po Toufarovi byl zatčen také kostelník. Měl to být on, kdo navedl StB na stopu Toufarovy údajné homosexuality. Pak je náhle kostelník propuštěn, bez vysvětlení poslán do lázní a nikdo z vyšetřovatelů si na něj nepamatuje ani po létech. „Kdyby“, vyzovuje Čelovský, „to byl farář, kdo zázrak připravoval, StB by vítala kostelníkovu svědectví. StB držela kostelníka Pártla stranou spíše proto, aby neprozradil něco, co mělo zůstat utajeno.“ Přes množství, přímo záplavu dokumentů a citací, toto Čelovský nedokládá. Pohyb křížku zůstává nevysvětlen. Jak to bylo, ví jen Bůh. Ví to Bůh? Bůh ví...

Martin Groman

Bořivoj Čelovský: Strana světlí prostředky. Martyrium faráře Josefa Toufara. Tilia, Šenov u Ostravy 2001, náklad a cena neuvedeny.

Jan Kalous: Instruktážní skupina StB v lednu a únoru 1950. Zákulisí případu Číhošť. ÚDV, Praha 2001, 2000 výtisků, neprodejné.

Snímek vychýleného křížku od fotografa Peškeho z Čáslavi, pořízený několik dnů po „zázraku“

O velikosti

Záleží na velikosti??? V jisté reklamě se tvrdí, že ne, ale spousta lidí je přesvědčena o opaku. Já věřím v opak. Tedy v opak toho opaku. Kvůli svému známým.

Můj známý je poměrně vysoký (195 cm). Moje známá a jeho manželka je poměrně malá (158 cm). Když se před lety brali, věstili všichni jejich manželskému svazku brzký konec. Dva lidé tak výškově rozdílní prý spolu nemůžou dlouho vydržet. „Vždyť se na ně podívejte, je mu sotva po prsa!“ říkali. „Za čas jim to notně musí začít vadit.“

Tady už patrně tušíte, že jde o poněkud jinou velikost, než jste po prvních větách tohoto fejetonu očekávali. Proto dříve, než budu pokračovat, bych se vám chtěl za ten laciný úvodní náběh omluvit. Šéfredaktor tohoto magazínu usiluje o zvýšení čtenosti stůj co stůj, a tak mi nakázal, abych sem něco takového vrazil. Pokud jste však došli až sem, snažně vás prosím, vydržte ještě chvíli. Nebude to sice tak šťavnaté, ale nějak už to snad přežijete. Navíc, tak dlouhé to přeci jen nemám.

Čas plynul a plynul a Velký s Malou letos oslavili stříbrnou svatbu. A při té příležitosti jsem se neubráníl, abych Velkému nepoložil otázku vskutku originální: A to vám ten výškový rozdíl opravdu nevadí?

„Ne,“ pousmál se, na podobnou otázku zřejmě dobře připraven. „To víš, lidi pořád

Honzy Hanzla

Sex!

Vraždy!

Plyšáci!

Podobrazník...

vidí jenom to, že vedle sebe vypadáme jako Křemílek a Vochomůrka, že pusy si musíme dávat výhradně na schodech nebo na židli, a že na plesech s manželkou netancuju, ale smýkám. Ale já musím trvat na tom, že takovýhle poměr má spoustu výhod. Role v rodině jsou u nás totiž naprosto jasně rozdělené a nemůže se stát, jako jinde, že by mi žena přerostla přes hlavu. Nemůže se ani tvářit příliš povýšeně, tedy aspoň to nemá, když proti sobě stojíme tváří v prsa, valný efekt, a moje manželka, protože je chytrá, to ví. Což ovšem neznamena, že s ní doma vytírám podlahu. V první řadě je moje žena dámou, před níž se musím sklonit, a to i po pětadvaceti letech manželství. A i když jsou pohledy spatra z její strany v podstatě vyloučeny, může si na mě zase účinněji vyskakovat. Já si můžu vyskakovat klidně jako ďas, ale k ničemu si už moc nepomůžu. Nehledě na to, že má žena mě svou výškou vždycky stáhne hezky na zem, když mám hlavu v oblacích.

Malá žena je zkrátka pro velkého muže výhodou. Muž jako já je pro ni velikán, k němuž může vzhlížet a nemůže na něho zvysoka kašlat. Tohle prostě musí klapat.“

Tady se můj známý na chvíli odmlčel a po chvíli přemýšlení opět s úsměvem pravil: „Jenom na jedno si musím dát pozor. To víš, pod svícem bývá tma a bůhví, jaké velikosti se dají nalézt i u úplně malých mužů...“

**Dají se noviny obrátit
vzhůru nohama?**

Čtěte

LITERÁRNÍ NOVINY

*...nevšední pohled
na společnost a kulturu...*

**Krátké články na lesklém
papíře vás u nás nepohorší!**

LITERÁRNÍ NOVINY, tel. 02/24 87 24 80; e-mail: liternov@comp.cz
Pošleme zdarma číslo na ukázkou!

V příštím čísle (vychází 31. srpna 2000)

si možná přečtete:

O denících
Františka Drtikola

Recenzi
na novou desku
Radůzy

Rozhovor
s Martinem Karlíčkem

Na shledanou příště!